

Προλετάρια όλων των χωρών,
ενοθήτε!

Ο ΣΤΑΛΙΝ

ΚΙ

Ο ΧΑΣΙΜ

(1901-1902)

ΜΕΡΙΚΑ ΕΠΙΣΟΔΙΑ ΑΠ'
ΤΙΝ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ ΤΥ ΒΑΤΥΜ

Με πρόλογο
το Ν. ΛΑΚΟΠΑ

ΕΚΔΟΣΙ ΤΥ ΚΙΒΕΡΝ. ΕΚΔΟΤΙΚΥ ΤΙΣ ΑΠΧΑΖΙΑΣ
ΣΟΧΥΜ 1936.

ΠΑΡΑΤΙΠΟΜΑΤΑ.

Σελίδα.	Σι ρ ά	Γ ρ ά φ ι	Ν α δ ι α β α σ τ ι
15	11 απ' τα πάνο	ι περιζότερι	ι πιό περιζότερι
16	15 απ' τα πάνο	ίσανε πολι φτοχι	ίσανε φτοχί
16	9 απ' τα κάτω	στιν ίδια ικονομικι	στιν ίδια σχεδόν
19	5 απ' τα πάνο	Τσειτξε	ικονομικι
20	8 απ' τα κάτω	Μάντο	Τσχαίτξε
26	7 κε 17 απ' τα κάτω	Ανάτξε	Μάτο
33	15 απ' τα πάνο	να δυλέβι ς' αφτό	Αντάτξε
37	4 απ' τα πάνο	Μάβρις Θάλασας	να δυλέβι ς' αφτο
37	κάτο-κάτο	πρόσφιγες	ανενόχλιτα
46	3 απ' τα πάνο	17	θάλασας
46	5 απ' τα κάτω	μέρες	διοχμένι
48	4 απ' τα πάνο	τιν καθοδίγιςι	16
48	10 απ' τα πάνο	Σμπίρπα	μέρος
			τιν άμεσι καθοδίγιςι
			Σμύρπα

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΚΙ Ο ΧΑΣΙΜ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

СТАЛИН и ХАШИМ

(1901—1902 гг.)

НЕКОТОРЫЕ ЭПИЗОДЫ ИЗ БАТУМСКОГО
ПОДПОЛЬЯ

С предисловием
Н. ЛАКОБА

ИЗДАНИЕ АБГИЗА.

СУХУМ 1936 г.

D 8
13912

Προλετάρι όλον τον χορόν, ενοθίτε!

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΚΙ Ο ΧΑΣΙΜ

(1901-1902)

ΜΕΡΙΚΑ ΕΠΙΣΟΔΙΑ ΑΠ' ΤΙΝ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ
ΤΥ ΒΑΤΥΜ

Με πρόλογο του Ν. ΛΑΚΟΠΑ

ΕΚΔΟΣΙ ΤΥ ΚΙΒΕΡΝ. ΕΚΔΟΤΙΚΥ ΤΙΣ ΑΠΧΑΖΙΑΣ
ΣΥΧΥΜ 1936.

30
2/20

THE OIL PAINT

OF THE

THE OIL PAINT OF THE

THE OIL PAINT OF THE

THE OIL PAINT OF THE

Ι. Β. Σταλιν (ς. Σοξο) ςτα 1901

Χαζιμ Σιρπα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ποιές φορές, μ' επίμονα παρακάλια αποταθίκανε ε' εμένα ι γνὸριμι μυ, δυλεφτάδες αγρότες απχάζι, πυ ζύνε στα περιχωρα τυ Βατόμ, να γράψο κε να εκδόσο έστο κε μερικὰ από κίνα πυ τυς ίνε γνωστὰ για το ζιν. Στάλιν, απ' τα γεγονότα τυ Βατόμ στα 1901—1902.

Αν αποφάσιζα να ικανοποισο αφτά τα παρακάλια τυς, αφτὸ ενοίτε τῶκανα μόνο κε μόνο γιατι ι μπροσύρα αφτὶ δεν ιχε ὕτε τιν παραμικρι ακισοι να δόσι οπιαδήποτε γε- νικεπσι για το Στάλιν, ζαν πολιτικὸ, στρατιγὸ, θεωρητικὸ κε πραχτικὸ τυ μπολσεβικιζμύ, για το μεγάλο ἀνθρωπο ολόκληρις εποχίς, ἀνθρωπο, απο κίνυς πυ ι ιστορία δινι ζτιν ἀνθρωπότητα ἔναν στα 100—200 χρόνια.

Σ' αφτι τιν μπροσύρα αναφέρουντε μονο μερικὰ επι- ζόδια, πυ αφορύνε τιν παρὰνομι δουλια τυ Στάλιν στο Βατόμ.

Αφτο το ζκίτσο το εκδίνυμε, γιατὶ ίνε χαρακτηριστικὸ για τι βαθια κατανόιζι τον ὅρον τυ μεγεθὺς κε τυ ἴπυς τέτιον γιγαντον, ὅπος ο Λένιν κε ο Σταλιν.

Στιν ιστορία τις επανὰςτασις μας κε ζτι ζοί τυ μεγάλο Στάλιν (κε αφτες ι διο ἑνιες ίνε στενα περιπλεγμένες ανα- μετακσι τυς) τα γεγονότα τυ Βατόμ στα 1901—1902 ίνε μονάχα ἑνα απ' τα επιζόδια, μια ζελιδύλα τις μεγάλις αφτις ιστοριας κε τις μεγάλις αφτις βιογραφίας. Πολὶ λιγό- τερο μέρος πιάνυνε ε' αφτὶς τα γεγονότα πυ κζετιλίχτικαν ζτιν καλιζα τυ απχάζυ αγρότι Χαζιμ Σπίρμπα. Σ' ἀντί- θεςι, ὁμος, με τις αςτικὲς κε πζεφτο-ζοζιαλιστικὲς θεωρίες για τυς αρχηγύς, εμῖς, ι μαρκςιστές-μπολσεβίκι, πάντα ζινδένουμε τιν ἀνάπτικσι τυ αρχηγύ με τιν ἀνάπτικσι τις

τάξεις-του. Ι ζοί το Στάλιν, όπως κα ι ζοί το Λένιν, ίνε εφίχτα συνδεμένοι με τι ζοί τον εκατομμύριον μαζόν τον εργατόν κα αγροτόν τον οποίον αφτί ίνε αρχίγι. Να γιατί γιρέβουμε κομάτια απ' τι βιογραφία του Στάλιν στα λουξα σοκάκια τις Τσαόπαρ, στα σινεργία τον εργοστασίον τον Μαντασεβιδόν, Νόμπελιδόν, Ρόττσιλδόν κα στα καλίβια τον αγροτόν, σαν το Χασιμ Σμίρμπα.

Το καλιβάκι το Χασιμ δεν ίνε τυχός μικροσταθμός στι ζοί το Στάλιν, όπως δεν ίνε τυχός το τσαντιρι το Λένιν στα 1917, πυ το φρυύσανε ι εργάτες τις Πετρώπολεις.

Ο Στάλιν γι' αφτό ίνε δινάτος, γιατί ιρθε στις μάζες όχι σαν περαστικός διαβάτης, όχι ιστερ' απ' τι νίκι, μα στο χαραγμα ακομα τυ εργατικυ κινήματος, κ' ιστερα στα πιο μαβρα χρονια τις αντιδρασις, ιτανε μαζί με τι μάζα, ζύσε κα δουλεβε μέσα στις πιο πικνες εργατικες μαζες. Γι' αφτο ακριβός ο Στάλιν, όπως κα ο Λένιν, νιόθι τις ανάν-κας τον μαζόν όχι μοναχα θεωρητικά, αλλά μ' όλι τυ τιν πσιχι κα τιν καρδια. Ακριβός γι αφτο ο Στάλινμας, όπως κα ο Λένιν, αγαπιέτε απεριόριστα απ' τόν εργαζόμενο λαο.

Το μεγαλίο κα ι δινامي τυ Σταλιν, όπως κα τυ Λένιν, ένκιτε στο ότι όταν ιπσόθηκε απ' τιν παρανομι δουλια, απ' το καλιβι τυ Χασιμ Σμίρμπα, κ' έγινε ο μεγάλος αρχηγός τις πανκόζμιας επανάστασις, κατόρθωσε να μίνι τέτιος απλός προσίτος κι αντιλιπτός στον εργαζόμενο άνθρωπο, — όπως ίταν τότε, στα βαρια κα δυσκολα χρονια τις παρανομιας.

Θιμάμε, πος ένα; απχαζός αγρότης, τον κερο πυ επι-σκέφτηκε ο Στάλιν το χοριό Οτχαρι, στι Σοβετική Απχάζια πια, εκφράζοντα; διαφορετ εφχές στο Σταλιν, ίπε τ' ακό-λυθα:

— Στι ζικι μυ εγώ ιδα πολυ; κυβερνίτες κα διάφορυς μεγάλυς άντρες, μα σε κανένα απ' αφτυς δεν αποτάνθηκα με κηλο λογο, — ειένα όμορ, ακριβέ μυ, ε' έφχομε να ζικι; πολυ-πολύ χρονια. Ειένα σε κτέρι όλος ο κόζμος, με σενα λογαριάζουντε όλα τα κράτι κα αναγνωρίζυν, πος

έξε μεγάλος άνθρωπος. Αφτό το κζέρυν όλι. Εμένα δε με κσιπάζι το ότι ζε αναγνорίζι όλος ο κόζιμος,—το ακσιο-θάβμαςτο ίνε, ότι ζ' αναγνόριζα εγό, ο πιό μικρός κε κα-τχτρεγμένος, στα περαζμένα, άνθρωπος. Εγό θέλο να πό γιά ζένα κάτι το τέτιο, πυ δεν το κζέρυν όλι. Εζί έξε αφιρ-χατσά¹⁾)—ζοστός άντρας.

Ένας άλος αντιπρόζοπος τυ V ζινεδρύι τον Σοβιέτ τις Ενοσις—στιν τελεφετέα ζινεδρίασι τυ ζινεδρύι με ρότιζε, φαρδιά χιρονομόντας.

— Πύ ίνε; Γιατί δεν φένετε; Εμένα δέν μυ χριάζετε τέτιο γεράκι, πυ έχι τι ζινίθια να κάθετε θυμομένα, με ζπυδεότιτα, πάνο στο φράχτι, ενό τα πυλάκια πετύν απάνο τυ, το περιπέζυνε, κι αφτό, κι αφτό το ίδιο το γεράκι, χο-ρίς να πετάι απ' το φράχτι (πύ να πάι!), απλόνι μιά τζνα κε μιά τζλο πόδι, μα δεν πιάνι κανένα. Εμένα μυ χριά-ζετε ορινός αετός, πυ πάντα πιάνι όπιονα πρέπι...

Όταν εγό ονόμαζα το Στάλιν, ο χορικός, εφχαριστι-μένος, ίπε:

Αφτός ο ίδιος!

Μα ο Στάλιν δεν ίτανε ζ' αφτί τι ζινεδρίασι τυ ζινεδρύι. Κίνος, φένετε, καθότανε κι έγγραφε τιν απόφασι πάνο στιν έκθεσι τις κιβέρνιζις.

Το καλιβάκι τυ Χαζίμ δε βρέθηκε τυχέα στον επαναστα-τικό όρδομο τυ Στάλιν. Το ζίτιμα δεν ίνε, βέβεα, μόνο για το Χαζίμ, το ζίτιμα ίνε, ότι στο παράδιγμα τυ Χαζίμ εμής βλέπομε, πός ι μπολζεβίκι μπόρεσαν να ζινδέσουν το νεαρό εργατικό κίνημα, πυ μεγάλονε, με τις επαναστατικές τάσις τις αγροτιάς, μπόρεσαν να ζινδέσουν το εργατικό κί-νιμα με τιν ειθνικί επανάστασι.

Ο οργανοτίς κε οδιγός τον εργατόν τυ Βατύμ, ο

¹⁾ Αφιρχατσά, στιν απχάζικι γλόςα ζιμένι ο ίροας τον ιρόον, πυ γενίθικε απ' τι βροντί κε τον κεραβνό,—όχι απλός άντρας, μα τέτιος άντρας πυ έχι μεγάλο νυ, εκσιπνάδα, επιτιδιότιτα, εβλιγισία κε μεγάλι αγαθή καρδιά.

μπολσεβίκος Σόσο Τζυγασφίλι, ο μέλοντας αρχηγός τις πανκόζμιας επανάστασις, μπόρεσε νάβρι το δρόμο, πυ φέρνι στιν πσιχί κι αφτύ ακόμα τυ αγρότι Χασίμ, πυ δεν ίτανε αρκετά σινιδιτός, μπόρεσε να σινδέσι τυς εργάτες-απεργύς τυ Βατύμ τυ 1902 με τυς Χασίμιδες.

Κ' έτσι, βίμα προς βίμα, ενιέο διεθνικιστικό, το εργατικό κίνημα, με τιν οδιγία τον μπολσεβίκον, έπερνε στο μέρος τυ τα εκατομίρια τον αγροτόν, όπος τις Ροσικίς, έτσι κε τον άλλον υποδυλομένον εθνικόν περιφεριδόν.

Ακριβός ι λενινιστική σινένοςι στιν πρακτική τις προλετάρικις επανάστασις με τα αγροτικά επαναστατικά κινήματα μας οδιγισε στι νίχι τυ Μεγάλυ Οχτόβρι κε σε κίνες τις νίκες πυ έχυμε σήμερα.

Ο Στάλιν ίταν ο πρότος κι ο μοναδικός σιμαχιτίς τυ Λένιν στο έργο τις σφιριλάτισις κε τις σοστίς εφαρμογίς τις Λενινιστικίς εθνικίς πολιτικίς.

Ένας δουλεφτίς αγρότις τις αχτίδας τις Γυταύτας (Απχάζια) σε μιὰ σινάθρισι, μιλόντας για τιν εκςυσία τον σοβέτ, εκσέφρασε ικονικά τιν εκσίς ιδέα:

—Αν εμίς, μιὰ ασίμαντι χύφτα Απχάζον, πυ καταδικαστίκαμε απ' τιν τσαρική κιβέρνησι στιν εκσόντοςι, φιλαχτίκαμε στον κερò τις μεγάλις ανατροπίς (τυ Οχτόβρι) κε πέραμε το δικέομα για τι λέφτερι νικοκιριάτικι κε κυλτύρικι ανάπτυκίς μας, αφτό το χροστάμε μόνο στο Στάλιν μας. Φανταστίτε, πος ένας τεράστιος ελέφαντας (ι Οχτοβριανί επανάστασι) δρασκελίζι νικιφòρα κε στο διάβα τυ—στο λιβαδάκι—βλέπι ανιπεράσπιστα πεδάκια, πυ τάπιασε ι κακοκεριά. Ο ελέφαντας, θέλοντας να τα γλιτόσι, σοριάζετε πάνο στα πεδιά. Ενοίτε, τίποτα δε θάμνισκε απ' τα πεδιά, όσο αγαθά εσθίματα κι' αν ίχε γι' αφτά ο ελέφαντας, αν δε βρισκότανε αφτός ο Στάλιν, πυ στίλοσε ένκερα τα πόδια τυ ελέφαντα.

Ο αγρότις αφτός εσθάνθηκε το ρόλο τυ Στάλιν στο έργο τις σφιριλάτισις τις λενινιστικίς εθνικίς πολιτικίς, μολονότι ίνε ζίτιμα αν θα ίκσερε, πος σ' ένα απ' τα πρώτα

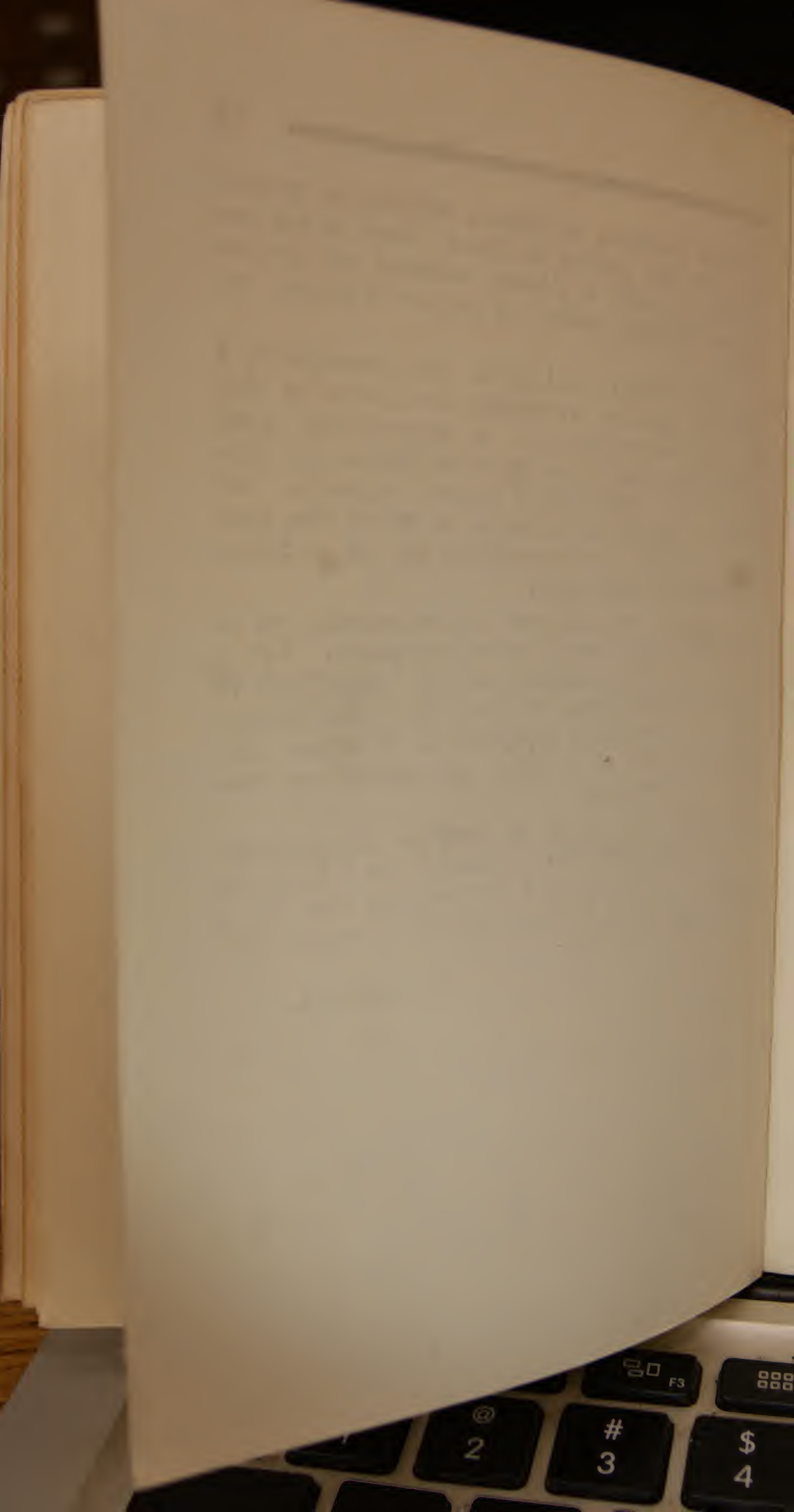
νόμοθετικά διατάγματα τις σοβιετικής εκσυζίας, πυ γραφτί-
κανε με τιν άμεσι ριμετοχί τυ Στάλιν, ίτανε κε μιά πα-
ράγραφος, πυ κηρίτι τι „λέφτερι ανάπτικσι τον εθνικόν
μιοιιοτίτον κε εθνικόν ομάδον, πυ κατικύνε το έδαφος τις
Ροσίας“.

Ο Στάλιν δύλεψε πολά χροΐια στον Αντικάφκαςο. Ι
εργάτες κε ι χορική τυ Αντικαφκάςυ τον αγαπύνε με ιδιέ-
τερι ενκαρδιότιτα κε θερμότιτα, κε περιφανέβυντε, γιατί
ο Στάλιν άμεσα τυς οδιγύσε στον αγόνα ενάντια στον τσα-
ριζμό κε δεν ίνε τιχέα κίνα τα επίμονα παρακάλια τον
γγορίμον μυ απχάζον απ' το Βατύμ, πυ θέλυγε νάνε γρα-
μένα κε εκδομένα τ' απομνιμονέβματά τυς γιά το Στάλιν
τον μακχιζμένον εκίιον κερόν.

Μά ι αγάπι τον εργαζόμενον τυ Αντικαφκάςυ γιά το
Στάλιν δεν ίνε μόνο καρπός εθνικής περιφάνιας. Αφτί ι
αγάπι ίνε κίιι ι ίδια πελόρια αγάπι, πυ ι εργαζόμενι τυ
Αντικαφκάςυ τρέφυνε προς το Λένιν, κίιι ι ίδια πελόρια
αγάπι, πυ ι επαναστάτες εργαζόμενι όλυ τυ κόσμυ τρέ-
φυνε προς το Λένιν κε το Στάλιν, σαν αρχηγός τις επα-
ναστατικής ανθρωπότιτας.

Ο Στάλιν κε το κόμα τυ ίνε δυνατί με τιν ιποστήρικσι
τον εκατομυρίον Χασίμιδον κε Ιβάνιδον, κε ι Χασίμιδες
κε ι Ιβάνιδες ίνε ανίκιτι, γιατί επικεφαλής τυς στέκι τέτιος
ατσαλένιος, αλίγιστος, μεγαλοφύίς αρχηγός,—ο ακριβός μας
κε αγαπιμένος μας Στάλιν.

Ν. ΛΑΚΟΠΑ.

Στα περίχωρα του Βατούμ κשאπλὸθηκαν ἡ φάμπρικες, τὰ εργοστάσια καὶ ἡ εργατικὴ σινικίης. Μαζί τους σφιχτῖκανε στενά τὰ ατζάρικα καὶ απχάζικα χοριά. Στὴν περίοδο, πὺ περιγράφουμε, τὸ πὶὸ μεγάλο εργοστάσιο στο Βατούμ ἴτανε τὸ εργοστάσιο το Ρότζιλδ „Πνιτὸ“. Σ' αὐτὸ δούλεβαν ἴσαμε ἑκςὶ χιλιάδες εργάτες. Στὸ εργοστάσιο το Χατσατουριάντς δούλεβανε χίλι διακόσι ἀνθρώπι. Τὰ διὸ εργοστάσια τον Μαντάσεφ ἐνόνανε τέσερις χιλιάδες καὶ μιὰ σιρὰ ἄλλα μικρά εργοστάσια, ἴσαμε διὸ χιλιάδες εργάτες. Ἐχτός απ' αὐτὸ, στα λιμενικὰ ἔργα δούλεβανε ἴσαμε τρεῖς χιλιάδες εργάτες. Ἐχτός απ' τους ντόπιους Ατζάραλιδες, ἡ περισσότερη ἴσανε χοριάτες απ' τὴ Γύρια, Μινκρέλια, Ἰμερέτια, καὶ Απχάζια. Ἴσαν ἀκόμα καὶ πολὶ ρόσι, αρμένιδες καὶ ἄλι. Αὐτὶ ἴσανε φτοχὶ ἀγρότες, πὺ πῖγανε στὶς φάμπρικες καὶ στα εργοστάσια ἐλπίζοντας νὰ κσελαφρόσουνε τὴ βαριά ἱκονομικὴ τους κατὰστασι.

Ἱ εργάτες ζύσανε σινίθος στὶς αχτίδες το Παρτσχανά καὶ Γοροντόκ ¹⁾). Ἐπιδὶ ὁμος ὁ ἀριθμὸς τον εργατὸν ὅλο καὶ περίζεβε, καὶ ἡ ἔχτασι τον αχτιδικὸν σινικιὸν γινότανε ὅλο καὶ πὶὸ στενόχορι, ἡ „πατέρες“ τὶς πολιτίας ἀρχίζανε νὰ σκέφτουντε στα σοβαρὰ γιὰ τὸ ζῖτιμα: πὸς θα ἴτανε δυνατὸ νὰ βολέψουνε ἀκόμα τους εργάτες με τὶς ἱκογένιές τους ἑκς' απ' τὴν πὸλι.

Παράμερα απ' τον Παρτσχανά καὶ τὸ Γοροντόκ, στὴν ἀντικρινὴ ἀκρὶ τὶς πολιτίας, βρισκότανε ἑνὰ μεγάλο βαλ-

¹⁾ Προάστια το Βατούμ.

τόδικο μέρος, πῦχε τεργιαχτί ονομασία „Τσαόπα“¹⁾). Αφτά τα, με σινχορίτε γιά τιν έκφρασι, „χόματα“ τα βγάλανε στιν πύλισι από ένα καπίκι ι οργιά. Ίνε εφκολονόιτο, πως ι τέτια „φτίνια“ ανάνκαζε τυς εκσαντλιμένυς απ' τι φτόχια εργάτες ν' αρπαχτύνε απ' τᾶχιρο, πυ τυς άπλοζε το „φιλόστοργο“ χέρι τον τσινόβνικον τις πολιτίας. Πάνο στυς βάλτυς αρχίσανε να φιτρόνυνε σπίτια „πάνο σε ορνιθένια πόδια“, σχηματίζοντας λίγο κατ' ολίγο μεγάλη εργατικί σινικία.

Μ' αφτές τις τρίς εργατικές σινικίες—Γοροντόκ, Παρ-
τσχανά κε Τσαόπα—σινορέβυνε τα χοριά Μαχμουτια, Φερια,
Φεζια, Σαλιπαύρι, Άνκισα κε Καχαμπέρι. Μέρος απ' τυς
κατίκυσ αφτόν τον χοριόν, επιδί απ' τι μιά μεριά, δεν ίχανε
ελέφθερα χόματα γιά καλιέργια, κι' απ' τιν άλι, γιατί ίσανε
πολί φτοχί, ανανκαστίκανε να πάνε να δυλέψυνε στις
φάμπρικες, στα εργοστάσια κε στα λιμενικά έργα. Κατ'
αφτό το τρόπο, ι στενί ένοσι κε σινάφια τον εργατόν κε
αγροτόν θεμελιόθηκε όχι μονάχα γιατί κατικύσανε σιμά
ο ένας με τον άλο, αλλά γιατί βρίσκονταν κε στιν ίδια
ικονομική κατάστασι.

Κι' όταν μέσα σ' αφτί τιν άκλιρι προλεταριακί μάζα
ρίχτικε ο πρότος επαναστατικός σπόρος—βλάστισε γρίγορα.
Απ' τις εργατικές σινικίες άρχισε ν' ακύετε φανερά κι'
απότομα ι φονί τυ ερεθιζμένυ απ' τι σκλαβιά κε τιν πίνα
προλεταριάτυ, κε κατόπι τυ μίλιζε, κ' ι αγροτιά. Κι όσο
πιό επίμονα προσπαθύσε ι εκσυζία να πνίκσι το επανα-
στατικό μυμυριτό, πυ δινάμονε, τόσο πιο γερύ γινότανε ι
τακσικί αφτοσινίδισι τον εργατόν κε τον αγροτόν.

¹⁾ „Τσαόπα“ στα γρουζίνικα σιμένι βάλτος.

Λίγο-λίγο αφτί η ζήμιοι άρχισε να πέρνει οριστικές μορφές. Στα 1897 στον Παρτσχανά οργανόθηκε ο πρώτος παράνομος σοσιαλ-δημοκρατικός όμιλος, κε ίστερ' από κάμποσα χρόνια, παράλιλα με την άφκισι τον τέτιον όμιλον, όπος τυ Παρτσχανά, στο χοριό Καχαμπέρι γενιέτε επαναστατική αγροτική ομάδα, πυ ζινδέετε με τυς επαναστάτες εργάτες τον εργοστασίον τυ Σιδερίδι, Μαντάζεφ κε Χατσατουριάντς.

Ο όμιλος τυ Παρτσχανά, επιδί ίτανε ολιγάριθμος στην περίοδο 1897—1901, δεν μπορούσε ν αναπτίξει φαρδιά τι δουλιά τυ, πυ ίχε, κιρίος, προπαγανδιστικό χαρακτίρα.

Σινίθος στις γιορτές τυ Παρτσχανά, στι σκεπαζμένι με πρασινάδα πλατία, μαζέβυνταν η εργάτες κε οργανόνανε εκί πανηγίρια με πεχνίδια, χορύς, κε τα ρέστα. Αφτά τα πανηγίρια τα εποφελύντανε η προπαγανδιστές γιά να κάνυνε ομιλίες με τις κσεχωριστές ομάδες τον πιό προτοπόρον εργατόν.

Η αστινομία ίτανε ενίμερι γιά την ίπαρκει αφτύ τυ ομίλου, μα δεν μπορούσε να τον „τσακόσι“ κσαφνικά, τι στιγμί τις άμεσις πολιτικές τις δουλιάς: μόλις παρυσιαζότανε πυθενά κανέναν αστινομικός ιπάλιλος, με μιάς η ομάδες, πυ ζινομιλύσανε, αρχίζανε να χορέβυν ίτε να πέζυνε τόπι. Τυς „χορύς“ διέφθινε ο χοροδιδάσκαλος Ιβλιάν Σαπατάβα, πυ δύλεβε στον όμιλο τυ Παρτσχανά. Η αθοότιτα τις διασκέδασις έπιθε την αστινομία προς εδο πέρα δεν ιπίρχε τίποτα το „άνομο“. Κάποτε το πεχνίδι με το τόπι μπροστά στην αστινομία διεκσαγότανε με τόσο ζίλο κε „επιδιχτικότιτα“, πυ το τόπι τίχενε να χτιπαί στα κεφάλια τον αστινομικόν, πράμα, πυ τυς έπιθε περισσότερο γιά την αθοότιτα τις ζινάθρισις.

Στα τέλι τυ 1901 έφτασε στο Βατύμ απ' την Τιφλίδα ένας απ' τυς καθοδιγιτέσ τυ ενιέυ ακόμα τότε σοσιαλ-δημοκρατικό κόματοσ, στον οποίο ίχε ανατεθεί ι καθοδίγισι τις παράνομισ δουλιάσ τις οργάνοσισ τυ Βατύμ, ο σιν. Σόσο Τζυγαςφίλι (Ιοσίφ Βισαριόνοβιτς Στάλιν).

Ο σιν. Σόσο, όποσ τον ονόμαζαν ι επαναστάτεσ εργάτεσ, εγκαταστάθηκε στο Βατύμ, στην οδό Τιφλίδασ, στο διαμέρισμα τυ εργάτι Τσχεϊτζε, απ' το εργοστάσιο τυ Μαντάσεφ.

Ο σιν. Σόσο, αφύ γνωρίστηκε με τι δουλιά τυ ομίλυ τυ Παρτσχανά, σε μιά σιζίτισι μ' ένα απ' τα μέλι τυ ομίλυ, τον Ιβλιαν Σαπατάβα, ίπε:

— Ι δουλιά σας προχοράι πολι αργά, κε όμοσ πρέπει να πετίχυμε, όσο το δυνατό γριγορότερα την ανάπτισι τυ επαναστατικό κινίματοσ.

Αρχίζοντασ τι δουλιά ο σιν. Σόσο, πρότα-προτα προ-σέλκισε σ' αφτί τα μέλι τυ ομίλυ τυ Παρτσχανά. Εποφε-λύμενοσ τις σχέσισ τυσ με τυσ εργάτεσ, άρχισε να προσελ-κίι όλο κε νέεσ ομάδεσ εργατόν, αναθέτοντασ στον καθένα απ' αφτύσ κσεχοριστα καθίκοντα: να κάνυν αγκιτάτσια, σι-φάμπρικά τυσ ίτε στο εργοστάσιο, στυσ έμπιστυσ εργάτεσ κε να τυσ τραβίκσυνε σι δουλιά τις παράνομισ οργάνοσισ.

Ι πρότι στενί σινεδρίασι απ' τυσ αντιπροσόπουσ τον εργα-τον τον εργοστασίον Μαντάσεφ, Ρότσιλδ, Σιδερίδι κε άλλον, έγινε κάτο απ' την καθοδίγισι τυ σιν. Σόσο. Σ' αφτί τι σινεδρίασι, όποσ διυγίτε ο σιν. Κοτρικάτζε, ο σιν. Σόσο ίπε:

— Εμένα, σίντροφι, μ' έστιλαν σε σάσ ι εργάτεσ τις Τιφλίδασ, γιά να κυβεντιάσο μαζί σας. Όποσ κσέρετε, εργάτεσ τις Τιφλίδασ, κσιπνίσανε απ' τον ίπνο τυσ κ' ετιμά-ζυντε γιά τον αγόνα ενάντια στυσ εχθρύσ τυσ. Ι εργάτεσ

δμος τυ Βατύμ κιμύντε ακόμα ίσιχα. Εγώ σας προσκαλώ ν' ακολουθήσετε το παράδειγμα τον εργατόν τις Τιφλίδας κε να βαδίζετε μαζί τυς χέρι με χέρι ενάντια στις κινύς εχθρύς.

Ι δέφτερι μιστική σινεδρίασι έγινε στο σπίτι τυ Τσχεϊτζε. Σ' αφτίγ, τιν πιό πολιπλιθί σινεδρίασι ο σιν. Σόσο ίπε:

Αρχίζοντας απ' τυς Μαντάζεφ κε τυς ιπαλίλυσ τυ κε τελιόνοντας στις χοροφίλακες, όλι τυς ίνε αφεντικά μας, κε μάλιστα τέτια αφεντικά, στα οπία χρειάζετε, εμίσ να δυλέβουμε περισσότερο, να τρόμε λιγότερο κε να μιλάμε ακόμα πιό λίγο για το τί θέλουμε να φάμε. Νά, μ' αφτά τ' αφεντικά εμίσ πρέπι ν' αγωνιστούμε, για να μπορύνε ι εργάτες να μιλάνε λέφτερα για τις ανάνκες τυς.

— Πολί σιχνά,—διγίτε, ένας από κίνυς, πυ πίρανε μέρος σ' αφτί τι σινεδρίασι, ο σιν. Π. Δολιπάτζε, —αχύαμε, πός ο σιν. Σόσο ανάφερνε τ'όνομα τυ Λένιν. Τ' όνομα τυ Λένιν ίταν αδιάσπαστα σινδεδεμένο στις ομιλίες τυ Σόσο για τις όλο κε νέες προσελκίσις έμπιστον εργατόν στην υπόθεσι τις επανάστασις: „Εμάς μας χρειάζετε ι μάζα,—έλεγε ο Σόσο,—κε μονάχα ι μάζα. Χορίς αφτίνα, τίποτα δε θα μπορέσουμε να κάνουμε“.

Τα λόγια τυ σιν. Σόσο επαλιθέβανε γρίγορα στην πράξι: στις φάμπρικες κε στα εργοστάσια οργανόνυνταν πολιτικί όμιλι, επαναστατικοπιούνταν ι εργατικί μάζα στο σίνολό τις, κε φενότανε, προς πλσιιάζυνε γεγονότα, πυ υπόσχυνταν να κσετιλιχτύνε σε φαρδί απεργιακό κίνημα.

Στα 1901 στο εργοστάσιο „Πνιτό“ ι εργάτες, για πρότι φορά, παρυσιάσανε ικονομικές απετίσις.

Γιά τιν παράνομι δουλιά τυ σιν. Σόσο, τον κερό πυ κα-
 τικούσε στην οδό Τιφλίδας, ι αστυνομία τῶμαθε. Το περι-
 στατικό αφτό τον ανάγκασε να μετακομιστί προσωρινά στο
 Γοροντόκ στο σπίτι τυ Σιλβέστρου Λομτζάρια. Επειδί όμως
 κ' ι εδό διαμονή τυ δεν ήταν ολότελα εξασφαλισμένη, ο
 σιν. Σόσο περνώντας μιά στο σπίτι τυ Λομτζάρια κε
 μιά στο σπίτι τυ Αλάνια, βρέθηκε μπροστά στην ανάγκη να
 γιρέψει πιά σίγουρο καταφύγιο, όχι μονάχα για τον εαυτό
 τυ, αλλά κε για το παράνομο τιπογραφίο, πυ βρισκότανε
 στο στάδιο τις οργάνοσής τυ.

Ο όμιλος τυ εργοστασίυ Μαντάσεφ ανάθεσε στον Ιλα-
 ρίονα Δαραχβελίτζε κε στον Ιβλιάν Σαπατάβα ν' αναζι-
 τίσυνε κατάλιλι κατικία.

Ι νεοσίζτατι εργατική σινικία Τσαόπα ακόμα δε βρισκό-
 τανε κάτω απ' τιν επιτίρισι τις αστυνομίας. Αφτό πολύ σίν-
 τροφι τ' αποδίνανε στο γεγονός, ότι τα τακσίδια στις
 αδιάβατους βάλτους τις σινικίας δεν αρέσανε πάντα στις
 αστυνομικούς ιπαλίλους.

Σ' αφτί τιν εργατική σινικία βρισκόταν ένα σπίτι, πυ
 άνικε σε διό νικοκιρέυς· το μισό, με τρία δομάτια, ήτανε
 τυ Νίκυ Νατςβαλάβα. Σ' αφτό ζύσε ο Ιβλιάν Σαπατάβα
 με τι γινέκα τυ τι Δέσπινα Σαπατάβα. Τ' άλλο μισό, πυ
 ίχε κε κίνο τρία δομάτια, ήτανε τυ Μάντο Ρυσίτζε, κ'
 έτιχε σ' αφτί τιν περίστασι ν'ανε λέφτερο. Ο Ιλαρίον Δα-
 ραχβελίτζε, στον οπίο αναθέσανε να βρί μαζί με τον
 Σαπατάβα κατικία για το σιν. Στάλιν, χριαζότανε κι ο
 ίδιος κατικία, κε στον όμιλο τυ Μαντάσεφ αποφασίστηκε,
 να νικιάσουνε αφτό το διαμέρισμα στ' όνομά τυς ι αδελφί
 Ιλαρίον κε Τσαρισμάν Δαραχβελίτζε κι ο σιν. Σόσο να
 εγκατασταθί εκί παράνομα, μαζί με το παράνομο τιπο-

γραφίο. I αδελφί Δαραχβελίτζε πιάσανε τα διό δομάτια κε στο τρίτο μετά μιά βδομάδα πέρασε ο σιν. Σόσο. Γρίγορα μεταφέρθηκε εκί κε το παράνομο τιπογραφίο. Σχεδόν ταφτόχρονα με το σιν. Σόσο στο διαμέριζμα τον αδελφόν Δαραχβελίτζε εγκαταστάθηκε κ' ένας απ' τυς επαναστάτες εργάτες κίνυ τυ κερύ—ο Κότσιας Καντελάκι.

Απ' τι στιγμή πυ μετακομίστηκε ο σιν. Σόσο στο διαμέριζμα τυ Δαραχβελίτζε αρχίζει ι ακόμα πιό επίμονι, ενεργητική, πιρετόδικι κε με πλάνο δουλιά: στην υπόθεσι τυ επαναστατικού κινήματος τραβιύντε όλο κε περισσότερα στελέχι σινιδιτόν εργατόν, φαρδένι το δίχτι τον πολιτικόν ομίλον, ριζόνετε ι τακσικί αφτοσινίδισι μέσα στι φαρδιά εργατικί μάζα. Σχεδόν κάθε νίχτα ο σιν. Σόσο σινκαλύσε στο δομάτιό τυ σινεδριάσις τον καθοδιγιτόν κε τυ αχτίβ τον παράνομον ομίλον. Στις σινεδριάσις επεκσεργάζυνταν κε προετιμάζυνταν ζιτίματα για τα πολιτικὰ κινήματα τον εργατόν, για τιν προετιμασία τον στάσεων κε τον απεργιόν. Ιστερ' απ' τις σινεδριάσις ίσαμε τα κσιμερόματα ο σιν. Σόσο μαζί με τον αχόριστο βοιθό τυ, το στιχιοθέτι Γιόργι Τέλια, τίπονε στο παράνομο τιπογραφίο προκιρίκισις.

Κάθε πίεσι πάνο στις εργάτες απ' τιν εργοστασιακί διέφθινσι, κάθε εκδίλοσι τον αρχόν, πυ υποστήριζε τα σιμφέροντα τον εργοστασιάρχον, βρίσκανε τιν αντανάκλασί τυς στις προκιρίκισις πυ βγένανε απ' το πιεστήριο τυ σιν. Σόσο. Αφτές ι προκιρίκισις ερεθίζανε, ταραζανε τυς εργάτες, κσιπνύσανε τιν τακσικί τυς αφτοσινίδισι, προκαλύσανε ζοιρές κε φοναχτές σιζιτίσις για το ότι, χρειάζετε να διαδیلόσουνε μεγαλόφονα το δίκιο τυς, να υποβάλυνε τις ικονομικές κε πολιτικές τυς απετίσις, ν' ανανγκάσουνε τυς επιχιρματίες να τις ικανοποιήσουνε.

Τα γεγονότα κσετιλίχτικαν γρίγορα.

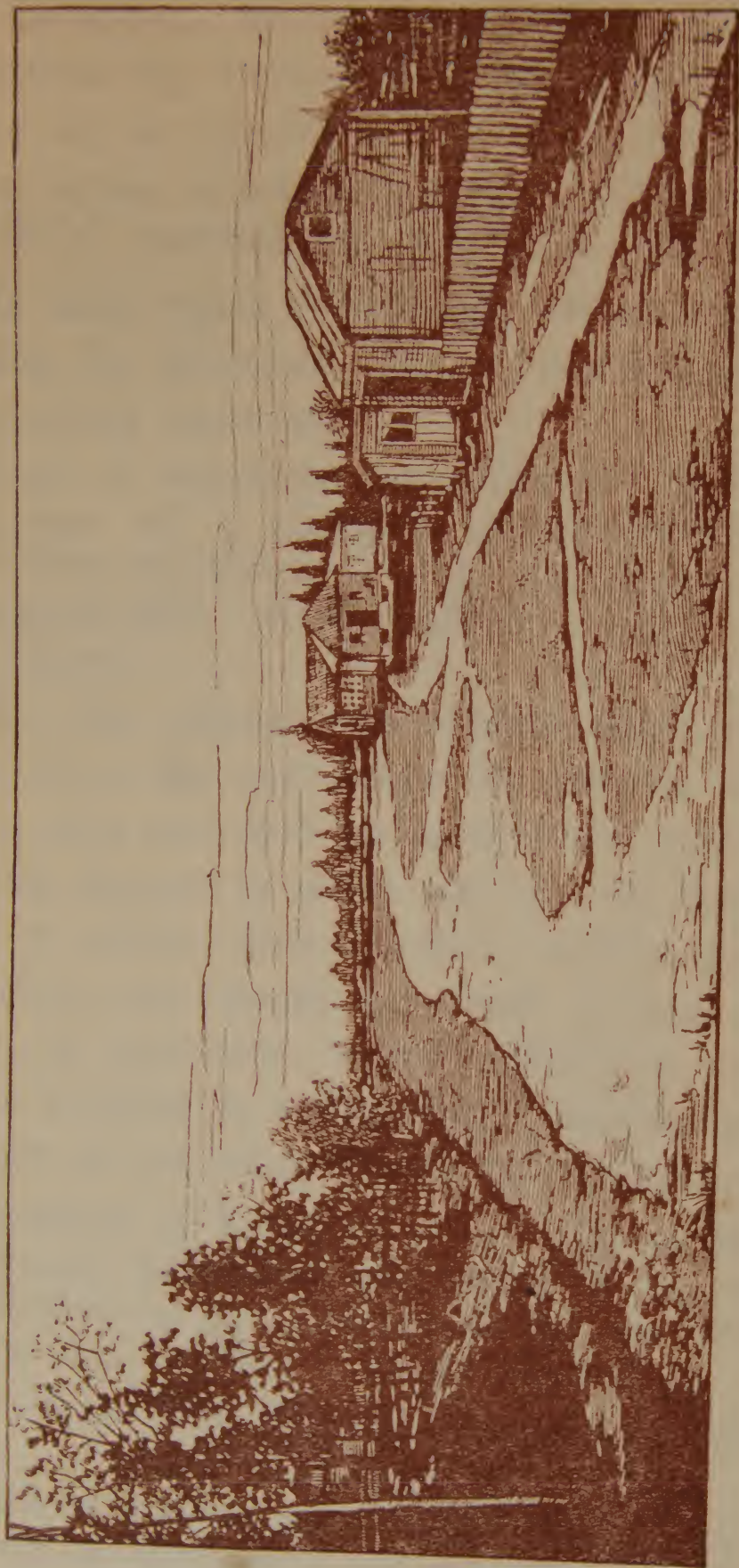
Στις 31 του Γενάρη η εργάτες του εργοστασίου Μαντάσεφ κίρικσαν απεργία διαμαρτυρίας ενάντια στις ενέργειες του διεφθιντί του εργοστασίου. Η αστυνομία σινέλαβε περισσότερους από 100 εργάτες. Μα η εργάτες στέκυνταν στέρα, η απεργία εκσακούθισε περισσότερο από δύο βδομάδες με τέλωση με νίκη τον εργατόν—πάφθηκε ο διεφθιντίς του εργοστασίου, όλη η εργάτες που διόχτικαν παρθίκανε πίσω, πληροθίκανε τα μεροκάματα για το χρόνο της απεργίας κ.τ.ρ.

Τον ίδιο κερό στο εργοστάσιο του Ρότσειλδ παφθίκανε 382 παλί εργάτες—„πολιτικά ίποπτι“. Στι 1 του Μάρτι του 1902 η εργάτες του εργοστασίου κίρικσαν απεργία με την καθοδίγισι του σιν. Σόσο επεκσεργαστίκανε μιά σιρά απετίσις για να τις υποβάλυνε στη διέφθινσι του εργοστασίου, ανάμεσα στις οποίες ίτανε και η ανακάλεσι τον παβμένον εργατόν πίσω στη δουλιά και η εφαρμογή τις 8-ρις εργατικής μέρας.

Στις 7 του Μάρτι του 1902, στην πλατία του τούρκικου παζαριού, έγινε το πρώτο στην ιστορία του εργατικού κινήματος του Βατούμ σιλαλιτίριο με 6 χιλιάδες εργάτες, όπου σιλιθίκανε ανιχτά η απετίσις τον εργατόν. Αφτό το σιλαλιτίριο διαλίθηκε απ' τους κοζάκους. Σ' αποτέλεσμα τις στάσις σιλιφθίκανε ίσαμε εκατό εργάτες.

Την άλι μέρα, στις 8 του Μάρτι, ο σιν. Σόσο οργάνωσε επιβλιτική διαδίλοσι διαμαρτυρίας με την απέτισι τις απελεφθέροσις τον σιλιφθέντον εργατόν.

Η προτοφανίς για το Βατούμ οργανομένη μάζα τον εργατόν, κσεκίνισε για την περιφεριακή φιλακί με επαναστατικά σινθίματα. Το γεγονός αφτό ίτανε τόσο απρόοπτο

Ι εργατική σιγικια Τζαοπα

για τις αρχές, πὺ στο δρόμο πρὸς τὴ φιλακί, κανὶς δὲν σινκράτιζε τὺς διαδிலοτές, ἡ δὲ χοροφίλακες ἀφίσανε τὰ πόστα τὺς κα κριφτίκανε στὶς ἀβλές. Κε μόνο ὅταν ἡ διαδίλοσι ἐφταζε κοντὰ στὴ φιλακί, σινίλθανε ἡ αρχές κι ὅλι ἡ διαδίλοσι περικικλόθηκε ἀπὸ στενὸ κλιὸ ἐφιπον κοζάκον.

Με κάπιο τρόπο ἡ διαδிலοτές μάθανε πὸς ἡ σιλιφθέντες εργάτες δὲν βρίσκυντε στὴν περιφεριακί φιλακί ἀλλὰ στὺς μεταγογικὺς στρατόνες.

Παρά τὴν περικίλοσι τὸν κοζάκον, ἡ εργάτες στραφίκανε πσίχρεμα ἀπ' τὴ φιλακί κα κατεφθινθίκανε πρὸς τὺς μεταγογικὺς στρατόνες. Ὁ κλιὸς τὸν κοζάκον κσεκίνισε προφιλαχτικὰ μαζί με τὴ διαδίλοσι, χορίς νὰ διασπάι τὴν περικίλοσι.

Τὸ τέτιο φέρσιμο τὸν κοζάκον ἔδωσε στὺς εργάτες νὰ καταλάβυνε πὸς αὐτί θέλυνε νὰ μπάσουνε ολόκληρι τὴ διαδίλοσι μέσα στὴν ἀβλί τὸν μεταγογικὸν στρατόνον, κα πολί εργάτες ἀρχισαν νὰ μένυν πίσο ἀπ' τὺς διαδिलοτές. Κατ' αὐτό το τρόπο, ὅταν ἡ διαδίλοσι ἐφταζε στὺς μεταγογικὺς στρατόνες, στὶς γραμές τὶς μίνανε μονάχα 400—500 ἀνθροπι, πυ ἀπετύσανε νὰ ἀπελεφθερόσουνε τὺς σιλιφθέντες ἴτε νὰ σιλάβυνε κι αὐτὺς ὅλως. Ἡ κοζάκι, με πονιριά, τὺς μπάσανε κα τὺς κλίσανε μέσα στὺς μεταγογικὺς στρατόνες.

Ανάμεσα σ' αὐτὺς ἴτανε κι ὁ Ἰβλιάν Σαπατάβα, πυ τὸν ἀφισαν ἐλέφθερο, σαν γνωστό σ' ὅλι τὴν πολιτία χοροδιδάσκαλο κα σαν ἀνθροπο πυ δὲν τὸν ἱποψιάζυνταν σε τίποτα (ἐτσί διυγίδηκε ὁ Ἰβλιάν Σαπατάβα).

Ὁ Ἰβλιάν τότε ἐτρεκε στὸ σπίτι κα ἰδοπίζε το σιν. Σόσο:

—Μιά κα σινέβικε τέτια ατιχία, σιμένι, πὸς το μέρος πυ βρίσκετε το τιπογραφίο μας θὰ γίνι ἀμέσος γνωστό στὴν αστινομία. Γρίγορα πρέπι νὰ το σικόσουμε ἀπὸ δό, ἀλιὸς ὅλι θὰ χαθύμε.

Ο σιν. Σόσο ς' αφτό απάντισε:

—Θα οργανόσουμε κσανά διαδίλοσι γιά ν' απελεφθερόσουμε τυς 450 εργάτες, πυ χοθίκανε στυσ μεταγογικούς στρατόνες, όσον αφορά δε το τιπογραφίο, εσί πολί μίν ανισιχίς, έτσι αμέσος δέ θα τυ ριχτύνε.

Στις 9 τυ Μάρτι, το προί, βγίκανε κσανά ςε διαδίλοσι παραπάνο από τρίς χιλιάδες εργάτες. Ι εργάτες ςα λάβα πυ κόχλαζε, κσεχιθίκανε προς τυς μεταγογικούς στρατόνες. Μπροστά πίγενε ο σιν. Σόσο κι ο σιν. Γερόντις Καλαντάτζε.

Όταν ι εργάτες πλισιάσανε κοντά στυσ στρατόνες σιναντίσανε τις λόγχες τον στρατιστόν, τυς οπίუს δικχύσε ο λοχαγός Ανάτζε. Ι διαδιλοτές ςα νά τα χάσανε, μά κίνι τι στιγμί, πάνο απ' το πλίθος, ακύστηκε ι φονί τυ σιν. Στάλιν:

— Ι στρατιότες δέ θα μας πιροβολίσουν, κε τυς ακσιματικός μίν τυς φοβάστε. Βαράτε τυς στο κέφαλι κε θα πετίχουμε τιν απελεφθέροσι τον σιντρόφον μας.

Το πλίθος μύνκρισε κε κίνισε απιλιτικό προς το μέρος τον στρατόνον.

— Απελεφθερόστε τυς σιντρόφους μας, ίτε καθίστε κ' εμάς μαζί τυς!—ακυστίκανε ι φονές τον εργατόν.

Ο λοχαγός Ανάτζε όμος διάτακσε: „Πίρ!“. Κέ, παρόλον ότι, πολί στρατιότες πιροβολίσανε στον αέρα, ςισοθίκανε όμος 14 εργάτες κε λαβοθίκανε περισσότερι απ' τυς ςαράντα.

Ι άγρια κ' εματιρί αφτί εκζόντοσι αναστάτοσε όλο το εργατικό Βατυμ, πυ απάντισε στις τέτιες πράκσις τον τσερικόν τσιρακιόν με γενική απεργία. Ι δέ κιδιές τον θυμά-

Το Τυρκικο παζαρι στο Βατουμ

τον τυ εματιρύ τυφεκίζμύ κσεχιθίκανε σε μεγαλιόδοικο σι-
λαλιτίριο, όπου ι ομιλίτες στιγματίσανε με έςχος κε τι τσα-
ρική κιβέρνισι, κε τ' αφεντικά τυς—τυς καπιταλιστές.

Τα γεγονότα τις 9 τυ Μάρτι πέκσανε μεγάλο ρόλο
γιά το κσεκαθάριζμα τις τακσικίς σινίδισις τον εργατόν τυ
Βατύμ. Ο σιν. Σόσο τα εποφελίθηκε γιά να βαθίни κε να
φαρδίνι τιν προπαγάνδα τον ιδεόν τυ σοσιαλίζμύ ανάμεσα
στus εργάτες, γιά να βάλι πιό σταθερά τιν υπόθεσι τις
οργάνοσις τον εργατόν κε να τυς σισπιρόσι στενότερα γίρο
στιν κοματική σιμέα.

Ι 450 έργάτες, πύσανε κλιζμένι στus μεταγογικούς στρα-
τόνες, εκσορίστικαν αμέσος απ' το Βατύμ. Ι μάρτιρες όμοσ
τις εματιρίς εκσόντοσις, ι Γυριότες, Μινκρέλι, Ιμεριτίνι κ'
ι άλι μπατράκι κε άκλιρι αγρότες κυβαλίσανε μαζί τυς
στιν πατρίδα τυς τις προκίρίκισις πυ εκδοθίκανε στο
Βατύμ, γραμένες απ' το σιν. Σόσο, γιά τα γέγονότα τις
9 τυ Μάρτι, κε διαδόσανε στα χοριά τις Διτικίς Γεορ-
γίας το επαναστατικό μικρόβιο, πυ βρίκε εδό εβνοικό
έδαφος. Αμέσος έστερ' απ' αφτό αρχίσανε ανιχτές ταραχές
τον αγροτόν ενάντια στus τσιφλικάδες κε τιν κιβέρνισι.

Ι επαναστατική οργάνοσι ίχε μεγάλες απόλιες, μα τα
θήματα τις 9 τυ Μάρτι δεν χαλάροσαν τις γραμές τον
αγωνιστόν, αλ' αντίθετα τις πίκνοσαν πιό γερά.

Απ' τι στιγμί τις ακσέχαστις αφτίς διαδίλοσις ι αστι-
νομία έπεσε στα ίχνη τυ σιν. Σόσο.

Σινέβικε αφτό έτσι: ανάμεσα στus λαβομένους απ' τα
τσαρικά βόλια βρέθηκε κι ο Γερόντις Καλανάτζε, πύτανε

στι διαδίλοσι μαζί με το σιν. Σόσο. Ήτανε πλιγομένος στο χέρι. Μί δίνοντας σιμασία ο σιν. Σόσο στο επικίνδυνο τις κατάστασις, έβαλε τον Γερόντι σ' ένα αμάκι κε τον έφερε στην Τσαόπα στο σπίτι τυ. Ι αστινομία δεν μπόρεσε να παρακολουθήσι έσαμε το τέλος, σε πιό σπίτι ακριβός έφερε το Γερόντι ο σιν. Σόσο, μ' όλα τάφτά, όμως, τα ίχνη πυ οδιγύσανε στο μέρος πυ ζύσε ο ς. Σόσο, έσαμ' ένα βαθμό, ανακαλιφτίκανε.

Ο σιν. Σόσο αφτό το κατάλαβε. Ιδοπίσε τυς αδελφός Δαραχβελίτζε κι όλυς όσυς ζύσανε σ' αφτό το σπίτι, πως όταν κρίζυνε στο σπίτι να μπένυνε από διάφορες αβλές για να μπερδέψυνε τα ίχνη.

Μετά διό βδομάδες, χάρις στην επίβλεψη τον ενεργιόν τις αστινομίας απ' τα μέλι τις επαναστατικές οργάνοις, έγινε γνωστό, πως ι αστινομία κσέρι κε το μέρος πυ βρίσκετε το παράνομο τιπογραφίο κε την κατικία τυ σιν. Σόσο κε περιμένι μόνο την κατάλληλι περίστασι για να καταλάβι το τιπογραφίο την όρα τις δουιάς.

Ο Ιβλιάν Σαπατάβα πρότινε: να μεταφέρυνε το τιπογραφίο σ' άλλο πιό σίγυρο μέρος, χωρίς να χάσυνε ύτε λεφτό. Ο σιν. Σόσο όμως μ' αφτό δε συμφόνισε.

— Τίποτα,—ίπε,—σίμερα δε θάρθυνε, κι άβριο εμίς προφτένυμε να κρίψυμε το τιπογραφίο. Ήστερα, κι εγώ ο ίδιος δεν το κυνάο πυθεγά απ' εδώ.

Όλι αφτί τι μέρα κι ολόκληρι τι νίχτα, χωρίς να σταματίσι, ο σιν. Σόσο δύλεψε στο τιπογραφίο. Μόνο την αλι μέρα, όταν πιά ετιμάστηκε το χριαζύμενο ποσό τον προκίριξεον, ο σιν. Σόσο καταπιάστηκε με τι μεταφορά τυ τιπογραφίου σε άλλο, πιο σίγυρο, μέρος.

Το νεκροταφίο Σούκ-ζύ βρίσκεται στο δρόμο, πυ φέρνι απ' το Γοροντόκ στο χοριό Μαχμουτιέ. Φίλακας τυ νεκροταφίου ήταν ο Παρίον Κατσαχμάτζε, μέλος τις σοσιαλ-δημοκρατικής οργάνωσης τυ Βατύμ. Νά τί διηγίτε ο ζιν. Κατσαχμάτζε για το ρόλο πυ έπεχε απτό το νεκροταφίο στην παράνομη επαναστατική δουλιά.

— Λίγο πριν απ' τα εματιρά γεγονότα τυ Μάρτι, διλαδί το Φλεβάρι τυ 1902, μ' επισκέφτηκε ο Σιλβέστρος Λαμτζάρια κε μυ δίλωσε ότι ίνε αποσταλμένος απ' το ζιν. Σόσο Τζυγαςφίλι, πυ θέλι να ζιγκαλέσι γενική ζινεδρίασι στο νεκροταφίο.

Εγώ κατάλαβα το τί χριαζότανε από μένα κε στην οριζμένη ώρα προετίμασα όλα τα χριαζόμενα. Αν κε τι νίχτα αφτί έβρεχε δινατά, ζτι ζινεδρίασι όμος ίρθανε πολί. Μιλίσανε ι ζίντροφι Σόσο Τζυγαςφίλι κε Κότσια Καντελάκι. Το τί ακριβός υπόθηκε ζ' αφτί τι ζινεδρίασι, εγώ τόρα πιά δέ θυμύμε, θυμύμε όμως καλά, ότι βάλθηκε μπροστά στις εργάτες το ζίτιμα, πως ίνε ανάνκι να υποβάλυνε στις εργοδότες τις ικονομικές τυς απετίσις.

Ίστερ' απ' αφτί τι ζινεδρίασι εγώ κσίπνισα όσο μπορύσα νορίτερα, για να μαζέψω από χάμο τ' αποτσίγαρα, πυ άφισαν ι εργάτες, τα ίχνη δέ τον ανθρόπον τ'άπλινε ι βροχί. Αφτί τι μέρα έπρεπε να φέρυν στο νεκροταφίο έναν πεθαμένο, κι εγώ άρχισα να ετιμάζω το μνίμα τυ. Τιν ώρα πυ δύλεβα, μυ παρυσιάστηκε απ' το Γοροντόκ ο αρχιφίλακας. Με φοβιζμένοι κε ζινάμα με απιλιτική φονί, μυ ίπε:

— Όπος φένετε, εχτές τι νίχτα εδó έγινε ζινεδρίασι, κ' εσί τίποτα δεν κσέρις!

Τί μπορύσα να τυ απαντίσω; Τυ ίπα μόνο, πως εγó δουλέβο τι μέρα κε δέν κσέρο το τί γίνετε τι νίχτα.

Ο αρχιφίλακας άφριζε απ' τι λίσσα τυ κι άρχισε να φονάξι, μα βλέποντας, πός εγώ δε δίνω σημασία ς' όλ' αφτά κε γιρίζοντάς τυ τιν πλάτι σινεχίζο το σκάψιμο, έφτιζε θυμομένα κ' έφγιε.

Στα τέλι τυ Φλεβάρι, σχεδόν στις παραμονές τον γεγονότον τυ Μάρτι, στο ίδιο νεκροταφίο ο σιν. Σόσο κάλεσε ακόμα μια νυχτερινι σινεδρίασι, όπου επεξεργάστηκε πιά λεπτομεριακα το σχέδιο τις απεργίας, πυ πρόκίτο να γίν.

Το νεκροταφίο τυ Σούκ-ζύ ήταν καταφύγιο για τυς επαναστάτες στις πιό δύσκολες στιγμές τις δουλιάς.

Κάπιο απριλιάτικο βράδι μπροστά στις πόρτες τυ νεκροταφίου σταμάτιζε ένα αμάκσι. Από μέσα βγίκε ο Κότσια Καντελάκι κε φόνακζε κοντά τυ τον Ιλαρίονα Κατσαχμάτζε.

— Άκουσε, Ιλαρίον. Αφτό το τιπογραφίο, — κι ο σιν. Καντελάκι έδικζε τ' αμάκσι, — συ τ'όστιλε ι οργάνοσί μας κε πρέπι να το κρίψεις καλά.

Μέσα στ' αμάκσι ίσανε βαλμένα διό μεγάλα λαγίνια γεμάτα στιχία κε το πιεστήριο. Ο Ιλαρίον φόνακζε τι γινέκα τυ να τον βοιθίσι κε μαζί κυβαλίσανε το πιεστήριο κε τα λαγίνια μέσα στον μπαχτσέ με τις καλαμποκές, πύτανε κι σιμά, δίπλα στο σπίτι πυ ζύσε ο Κατσαχμάτζε. Τ' αμάκσι δε γρίγορα κσαφανίστικε, κυβαλόντας τον Κότσια Καντελάκι.

Ο Ιλαρίον μόλις έφταζε στον μπαχτσέ, οταν κσάφνου ς' αφτιά τυ έφταζε απ' το δρομο ο κρότος καλπαζιμού. Χερίς, να κατεβάσι απ' τον όμο τυ το πιεστήριο, ο Ιλαρίον κρίφτικε πίσο από ένα θάμνο νε ίδε έφιπυς χοροφίλακες να τραβύνε προς το Γοροντόκ. Άμα πέρασαν, ο Ιλαρίον σικόθηκε κε θέλιζε να κυβαλίσι το πιεστήριο παραπέρα. Αφτί όμως τι στιγμή ακύστηκε κε πάλι καλπαζι-

μός. Ο Ιλαρίον, χωρίς να κατεβάσει απ' τον όμο του το πιεστήριο, κσανακρίφτηκε πίσω απ' το θάμνο. Τύτι ίσανε κοζάκι, πυ περάσανε δίπλα απ' το νεκροταφίο.

Φένετε, πως κ' ι χοροφίλακες κ' ι κοζάκι προσπαθύσανε να πιάσουνε τον Κότσια Καντελάκι μαζί με το τιπογραφίο.

Απ' το προσορινό του καταφύγιο στο νεκροταφίο του Σούκ-σύ το τιπογραφίο μεταφέρθηκε στο σπίτι του Σιλβέστρου Λομτζάρια. Κ' εδο όμως φάνικε πως ίτανε σχεδόν αδύνατο να γίνει κάποια ίσιχι δουλιά κε να κριφτί το τιπογραφίο. Ι αστυνομική ίχανε υπό επίβλεψη όλο το Γοροντόκ. Μπροστά στην οργάνωση μπήκε το ζήτημα τις μεγάλης ανάνκας να κριφτί το τιπογραφίο όσο το δυνατό πιο μακριά, με τον προειπολογισμό, βέβεια, πός ο σιν. Σόσο θα μπορούσε να δυλέβις' αφτό.

Στα προτόκολα τις αρχεογραφικής επιτροπής του Καφχάσου βρίσκετε ένα έγγραφο πυ λέγι:

„Στα 1830 ι Απχάζια υποτάχτικε ολότελα“.

Έτσι έγγραψε, πολλά χρόνια πριν, με ατάραχι ισιχία κε αφθάδια, στην έκθεσί του ο τσαρικός σατράπης.

Στα 1830, στα ιστορικά τις Απχάζιας διαδραματίστηκε ένα μεγάλο γεγονός, πυ έπεσε στο κεφάλι του εργαζόμενου λαού στα μεγάλο διστίχημα.

Ολόκληρι χώρα — χώρα, πυ εόνες υπερασπίστηκε την ελευθερία τις, „δεν υποτάσσετε“ τόσο απλα κε έφκολα. Τότε μόνο ι „καταχτιτές“ μπορέσανε „να υποτάκσουνε τελιοτικά“ την Απχάζια, αφύ την πλιμίρισαν από θάλασσα έματα γε δάκρια, σπέρνοντας το διάβα της με πτόματα Απχάζον, πυ αγαπύσαν την ελευθερία.

Όταν γράφονταν τα πρωτόκολα τις αρχεογραφικές επιτροπές, ι καταχτιτές θαύσαν, πως πραγματικά ι καταχτιςι τις Απχάζιας έγινε τελιοτικά κε σταθερά. Μα ι ίδι ι Απχάζι καθόλυ δεν σκέφτονταν έτσι γι' αφτό.

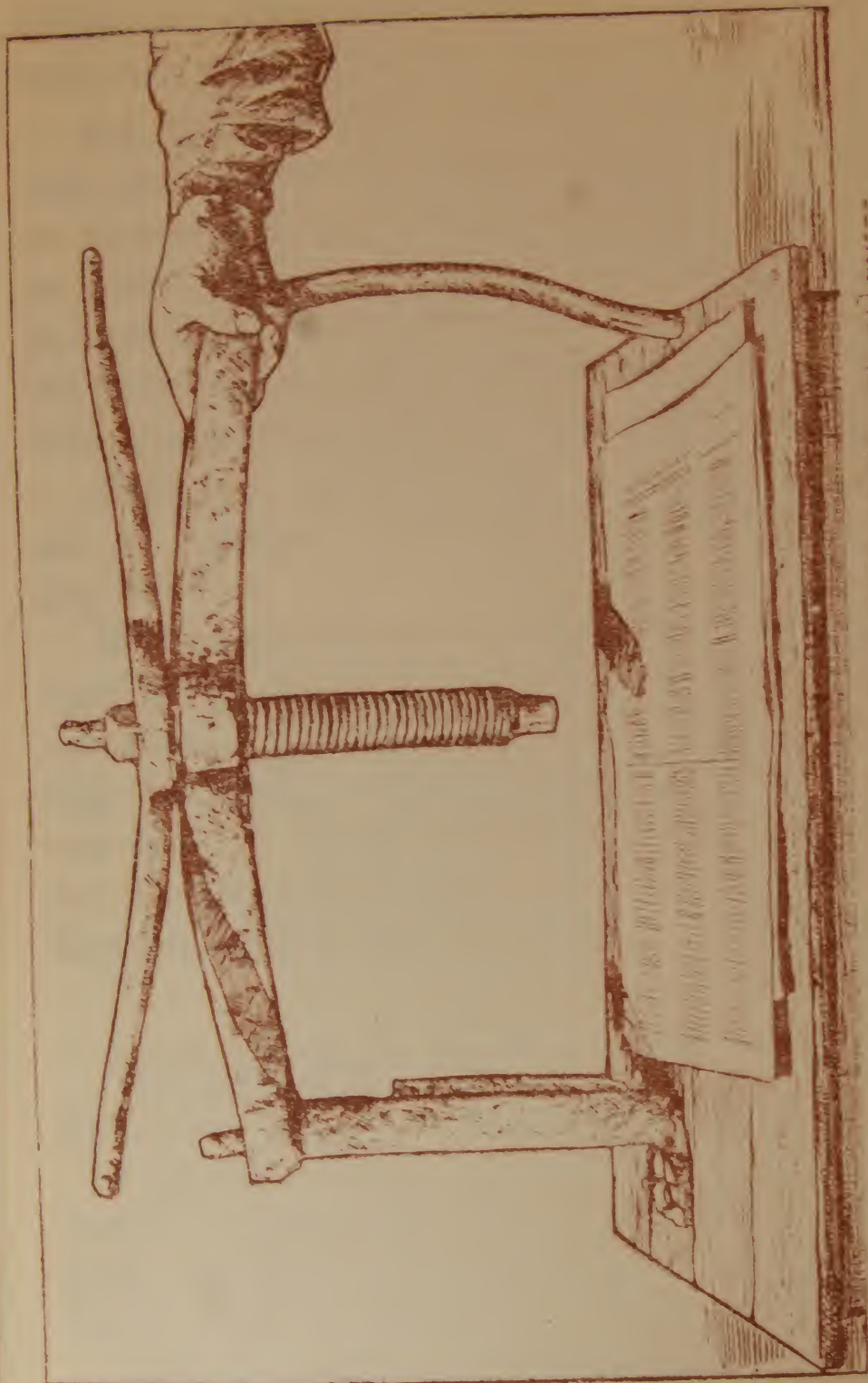
Στα βυνά κσεχίθηκε πλατί κίμα ανταρτισίας. Ι άνθρωπι πυ γίνυνταν αντάρτες, δεν ίσαν καθόλυ λιστές, όπος τυς νομίζανε πολί. Αφτί ίσαν άνθρωπι, πυ δε μπορούσαν να υποφέρυν έφκολα τιν επέμβασι τον τσαρικόν ιπαλίλον κε χριστιανικόν αποστόλον στιν εσωτερική τυς ζοί, πυ δε θέλανε να σιμβιβαστύνε με τον εκβιασμό τις προσωπικότητας, με το βάφτιζμα με το ζόρι, με τις αφθερεςίες τον χοροφιλάκον κ.τ.ρ. κ.τ.ρ. Ι ανιπόταχτι αφτί, σκότοναν τυς κυβερνιτικός ιπαλίλυς, εκσόντοναν τα στρατιοτικά αποσπάζματα, δεν αφίζανε κε τυς αποστούλυς, κε αποφέβγανε τιν καταδίοκσι τον καταχτιτόν, βγένανε στα βυνά, γινόντυσαν αντάρτες—άνθρωπι έκσο απ' το νόμο.

Με μιά ακσέχαστι σελίδα μπίκανε στιν ιστορία τις ιποταγίς τυ Καρκάσυ κε στιν ιστορία τυ επαναστατικού κινήματος τις Απχάζιας ι μεγάλες σινκρύσις τον απχάζον αγρότόν με τα τσαρικά στρατέβματα, ι πιό μεγάλι κε πιό περίοιμι απ' τις οπίες τελίωσε με τιν εκσόντοσι στιν πλατία τις Λίχνας,¹⁾ ενός πολιάριθμου αποσπάζματος κοζάκον με επικεφαλίς τον σινταγματάρχι Κονιάρ, πυ, πριν απ' αφτό, κίρικσε τυς „εβμενίς“ τσαρικός νόμυς, στυς οπίυς δεν ίχε καμιά όρεκσι να ιποταχτί κε ο χορίς αφτό βασανιζμένος πλιθιζμός.

Σαν απάντιςι σ' αφτά τα γεγονότα απ' το μέρος τις τσαρικής κυβέρνησις ακολουθίσανε ανίδοτες ος τα τόρα κατα-

¹⁾ Λίχνα—ι τοτινί προτέβυσα τις Απχάζιας.

ἡ ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ἀπὸ
 τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ ἐπισκόπου

διόκσις, πυ ανανκάσανε τος απχάζους ν' αφίσυνε τιν πα-
τρίδα τος κε να φύγυνε στιν Τυρκία.

Στα 1877 απ' όλες τις άκρες τις Απχάζιας μαζεφτί-
κανε στα παράλια τις Μάβρις Θάλασας πλιθόρια απχάζι
με τις ικογένιές τος, με τα φτοχά τος τα ιπάρχοντα κε
με χύφτες χόμα τις πατρίδας τος, δεμένο προσεχτικα μέσα
στα μαντίλια, ίτε στις κυκύλες τος. Στιν παραλία αφτὺς
τος ανθρόπυς τος περιμένανε τα τυρκικα καράβια με με-
γάλα στραφτερά μισοφένκαρα στα πανιά τος.

Κε φύγανε ι μυατζίριδες ¹⁾ στι θάλασα. Φύγανε ι διογ-
μένι να γιρέψυνε καλίτερες μέρες, καλίτερο χόμα για
ίσιχι δουλιά.

Πολί μυατζίριδες, μὲ έχοντας τα μέσα να φτάσουνε
ίσαμε τα χόματα πυ τος ιποςχεθίκανε στι Τυρκία ίστερ'
από πολές παραπλανίσις στι θάλασα, βγίκανε στο Βατόμ.
Εδό, στιν αρχί, ι απχάζι δουλέβανε μεροκάματο στα λιμε-
νικά έργα, κ' ίστερα ενκατασταθίκανε μαζί με τος ατσά-
ρυσ στα περίχора τυ Βατόμ, όπου σχηματίσανε τα χοριά
Μαχμουτιά, Φεριά, Φεζια, Σαλιπαύρι, Άνκισα κε Καχαμπέρι.

Στο χοριό Μαχμουτια ζύσε ο Απχάζος Χασίμ Σμίρμπα.
Αφτός ίταν ένας απ' τος μυατζίριδες.

Ι χοριάτες γιτόνι τυ κε πολί εργάτες τις πολιτίας
κεραν το Χασίμ σαν τίμιο κε τολμιρό ανθροπο. Κε σ'
αφτόν αποτάθηκε ι επαναστατικί οργάνοσι τυ Βατόμ στι
δίσκολι στιγμί τις δουλιάς.

Λίγα καταλάβενε για τιν επανάστασι ο Χασίμ. Όταν
όμος ίρθε ο Σιλβέστρος Λομτζάρια κε τυ εκσίγισε πός ίχε

¹⁾ Μυατζίριδες — πρόσφυγες.

ι υπόθεσι κε τυ ζίτιζε καταφύγιο γιά το σιν. Σόσο κε το παράνομο τιπογραφίο, ο Χασίμ ίπε:

— Καλα! Κ' εκίνο, το βράδι, ο ίδιος ο Χασίμ με το γιό τυ τον Χεμδί κε το γαμπρό τυ το Ρετζέπ, κυβαλίσανε με τ' άλογα το τιπογραφίο απ' το σπίτι τυ Λομτζάρια στο δικό τυς, κε τιν άλι μέρα σ' αφτύς πέρασε κι ο σιν. Σόσο.

Πολί σιχνά ι γιτόνι τυ Χασίμ βλέπανε πως έρχυνταν στο σπίτι τυ γινέκες σκεπαζμένες με φερετζέ, μα χωρίς ιδιέταρο κόπο αναγνώριζαν τυς κριμένυς κάτω απ' το φερετζέ άντρες. Ι χορική πολί σκέφτυνταν, γιατί στο σπίτι τυ Χασίμ έρχυνταν μεταφιεζμένοι άντρες κε γιατί ο ίδιος ο Χασίμ άρχισε τόσο σιχνά να φέβγι απ' το σπίτι τυ με καλάθι γιομάτο πρασινάδες.

Ι άνθροπι με τυς φερετζέδες ίσανε στιχιοθέτες, πυ δουλέβανε μαζί με το σιν. Σόσο στο παράνομο τιπογραφίο, κε στο γεμζιμένο πρασινάδες καλάθι τυ Χασίμ βρίσκυνταν περιεργα πράματα.

Ο Χασίμ έκριβε όχι μόνο τον παράνομο επαναστάτι σιν. Σόσο κε το τιπογραφίο τυ στα δικά τυ, μα κι ο ίδιος κυβαλύσε μ' όλι τυ τιν εφσινιδισία τα προιόντα αφτύ τυ τιπογραφίου εκί πυ έπρεπε. Ο Χασίμ μίραζε προκίρικές ανάμεσα στον αγροτικό πλιθιζμό, ανάμεσα στις εργάτες, κάποτε δέ, με τιν παρανκελία τυ σιν. Σόσο, τις κυβαλύσε στο Πότι κε στην Οζυργέτι, κρίβοντάς τες μέσα στα φρέσκα λάχανα. Ο Χασίμ πυλύσε „φρύτα“ στις φάμπρικες κε τα εργοστάσια, κι όταν τον πλισιάζαν αγοραστές πυ τυς λογαρίαζε ίποπτυς, μυρμύριζε:

— Αλάχ, αλάχ! Μίπος γιά μένα ίνε να κυβαλάο, μ' αφτά μυ τα γεράτια, στις πλάτες μυ φρύτα, μα ι φτόχια ι καταραμένοι μ' ανανκάζι.

Στους έμπιστους όμος αγοραστές τίλιγε τα φρύτα μέσα στις προκιρίξεις χωρίς περιττά λόγια.

Ι γιτόνι τυ Χασίμ κσακολουθύσαν ν' απορύνε: τί έν' αφτό πυ γίνετε στυ γέρυ;

Με το φερετσέ μπένυν με το φερετσέ βγένυν. Κάθε μέρα σχεδόν ο Χασίμ πυλάι φρύτα κε πρασιναδες. Κε σί-κοναν τυς όμυς τυς ι γέρο-γιτόνι. Μα όταν έμαθαν πως στυ Χασίμ τιπόνουντε κάτι χαρτιά,—τότες βγάλανε δικό τυς σιμπέραζμα: άλλο δεν ίνε παρά στυ Χασίμ τιπόνουντε χαρτονομίζματα κι αφτός ο άνθρωπος—ο Σόσο—δεν ίνε άλλο τίποτα, παρά κιβδιλοπιός. Ακόμα κι ο ίδιος ο Χασίμ, προτύ να τραβιχτί στο μίραζμα τον προκιρίκσειν, νόμιζε κι αφτός, ότι ο σιν. Σόσο τιπόνι κίβδιλα χαρτονομίζματα.

Κε νά συ, ένα βράδι, πυ ο σιν. Σόσο ίταν στο σπίτι, ίρθαν στυ Χασίμ κάμποσι χορική απχάζι κε ατζάρι. Μιλίσανε για το νικοκιριό, για τα προϊόντα, την ακρίβια, για το ότι έχουν λίγα χρήματα, κι όταν μιλίσανε γι αφτό, ροτίσανε κσαφνικά το σιν. Σόσο:

—Άκουξε, Σόσο! Εσί ίσε καλός άνθρωπος κε κάνις καλί δουλιά. Κ' εσθανόμαστ' εμίς, πως γρίγορα ασφαλός θα βοιθίσις κ' εμάς τυς φτοχύς. Νά, ολάκερες νίχτες δυλέβις, τιπόνις, τ' αποτελέζματα όμος κάπος δεν φένουντε. Πότε επί τέλυσ θα βγάλις στι μέσι τυς παράδες συ;

Ο Σόσο πολύ όρα, σιοπόντας, κίτακσε κατά πρόσωπο τυς χορικούς κ' ίστερα τυς ίπε:

— Αχύστε γερόντι! Εγό δεν ίμε καθόλυ κιβδιλοπιός κε πρέφτικα χρήματα δεν φκιάνο. Να σας βοιθίσο στι φτόχια σας κε στι δίςκολι θέσι σας, εγό το θέλο στα σιστά, όχι όμος έτσι όπος εσίς νομίζετε. Εγό δεν τιπόνο χρήματα, μα προκιρίξις, στις οπίες γράφο για τι βαριά ζοί σας κε

πός πρέπει να διορθοθί αφτί ι διστιχία. Εγώ θέλο εσίς, μαζί με τυς εργάτες, να πετάκσετε τον τσάρο απ' τον απσιλό τυ θρόνο κε να διμιουργίσετε τι δικί σας εκσυσία, για να μπορίτε ι ίδι να διεφθίνετε τι ζίσι κε τον κόπο σας.

Ι γέρι σοπάσανε. Κιτάζυνταν αναμετακσί τυς κε με λεπτότητα καταλαβένανε τα σιοπιλά ροτιματα, πυ έδιναν ο ένας στον άλλο μονάχα με τα μάτια. Κ' έστερα, ο πιό γέρος απ' αφτύς ίπε:

— Καλά, Σόσο! Αφτί ι δουλιά, πυ κάνις, δεν ίνε κσένι για μάς. Για να φκιάνις κίβδιλα χρίματα εμίς, φυσικά, δέ θα σε βοιθύσαμε, γιατί, εχτός απ' τι μεγάλι μάς ανάνκις' αφτά, τίποτ' άλλο γι' αφτά δεν καταλαβένουμε. Μα όταν λές, πως ο τσάρος μας μποδίζι να ζύμε καλά, εδό καταλαβένουμε πολλά, κι ο καθένας από μάς τόρα θ'άνε για σένα καλός βοιθός. Ος τα σίμερα σ' έκριβε ένας Χασίμ—τον εφχαριστύμε γι' αφτό. Από τόρα όμως όλι μας θα σε κρίβουμε μαζί με τι δουλιά συ όσο μας φτάνυν ι δινάμις μας κι όσο μπορύμε.

Μ' αφτά τα λόγια έφίγαν ι γέρι. Όταν ο σιν. Σόσο έμινε μόνος τυ με το Χασίμ, τυ ίπε:

— Χασίμ, μπορί να σε στεναχορό πυ κάνο στο σπίτι συ τέτια δουλιά, πυ έχι πολλές κε διάφορες σινέπιες. Μπορί να μι θέλις Χασίμ, αν αφτό σιμβί, να πέσις μαζί μυ στ' φιλακί. Εγώ δε σκέφτομε να σε πικράνο κι αν θέλις, φέβγο απ' το σπίτι συ.

Ο Χασίμ πολί όρα κλπνίζε το τσιμπύκι τυ σιοπιλά, κίτακσε το Σόσο επίμονα στα μάτια κ' έστερα ίπε:

— Εσί, Σόσο, ίδες, ασφαλός, στιν αβλί μυ διό άγρια σκιλιά. Μίνε, αφτά τα διό σκιλιά δεν θ' αφίςυν κανένα να μπί εδό υέσα.

To Hopio Maymotic

Ο Χασίμ εόπαξε λίγο ακόμα κ' έστερα αναστέναξε:

— Εσί έσε καλός άνθρωπος, Σόσο. Κρίμα μόνο που δεν έσε μουσουλμάνος.

— Κε τί θα γινόταν αν εγώ έμυνα μουσουλμάνος; — ρότιζε ο σιν. Σόσο.

— Αν γίνις μουσουλμάνος, θα συ δόσο γινέκες εφτά τέτιες ομορφύλες, που ασφαλώς δεν ίδες ποτέ συ. Θέλις να γίνις μουσουλμάνος;

Ο σιν. Σόσο χαμογελόντας απάντιζε: — Καλά! — κ' έσφι- κσε το χέρι του Χασίμ.

Αφτό το «καλά» ο Χασίμ ος που να πεθάνι δε μπο- ρύζε να το κσεχάσι. Δέ μπορούζε να κσεχάσι, το πως ο Σόσο φέρθηκε τόσο προσεχτικά στις γεροντικές αντιλίψεις του κι' ότι ο Σόσο δε τον κοροΐδεψε για τιν πρότασι του, να γίνι μουσουλμάνος. Εβδομίντα χρονό γέρος πιά ο Χασίμ το διηγίθηκε πολλές φορές στο γιό του τον Χεμδί, στον απχάζο Μυσταφά Ατσάμπα.

Τιν άλι μέρα, το προί, ο Χασίμ έφθιμος ίρθε στο σιν. Σόσο.

— Μί φοβάσε τίποτα, — του ίπε. — Ι υπόθεσί συ θα τε- λιώσι πολύ καλά.

— Γιατί συ φένετε έτσι εσένα; — τον αρότιζε ο σιν. Στάλιν.

— Ίδα όνιρο, Σόσο. Κέ, κσέρις, τί όνιρο; Ίδα, πως εσί λεπτέροσες όλο τον Κάφκασο απ' τυς τσαρικούς στρα- τιότες κε σάμπος ι ζοί όλον μας έγινε τόσο λαφριά, καλί κε λέφτερι. Κσέρε, πως αφτό ίνε καλό. Πολί κηλό, Σόσο!

Γι' αφτό τ' όνιρό του κε για το ότι το ίπε στο σιν. Στάλιν, ο Χασίμ αγαπύζε να το διηγίτε στο πορτοτί Μυσταφά Ατσάμπα.

Μιά φορά, τη νύχτα, ο Σιν. Σόσο καθότανε στο σπίτι του Δαραχβελίτζε. Μαζί του ήτανε κι ο Κότσια Καντελάκι. Κυβέντιαζαν χωρίς να υποψιαστών, πως κάτω απ' το σπίτι καθυονταν σπιούνι κε τος άκυαν*). Κσαφνικά, όρμισε μέσα στο σπίτι αστυνομία κι άρχισε να κάνι έρεβνα. Όλο το σπίτι βρέθηκε περικιχλομένο απ' τιν αστυνομία.

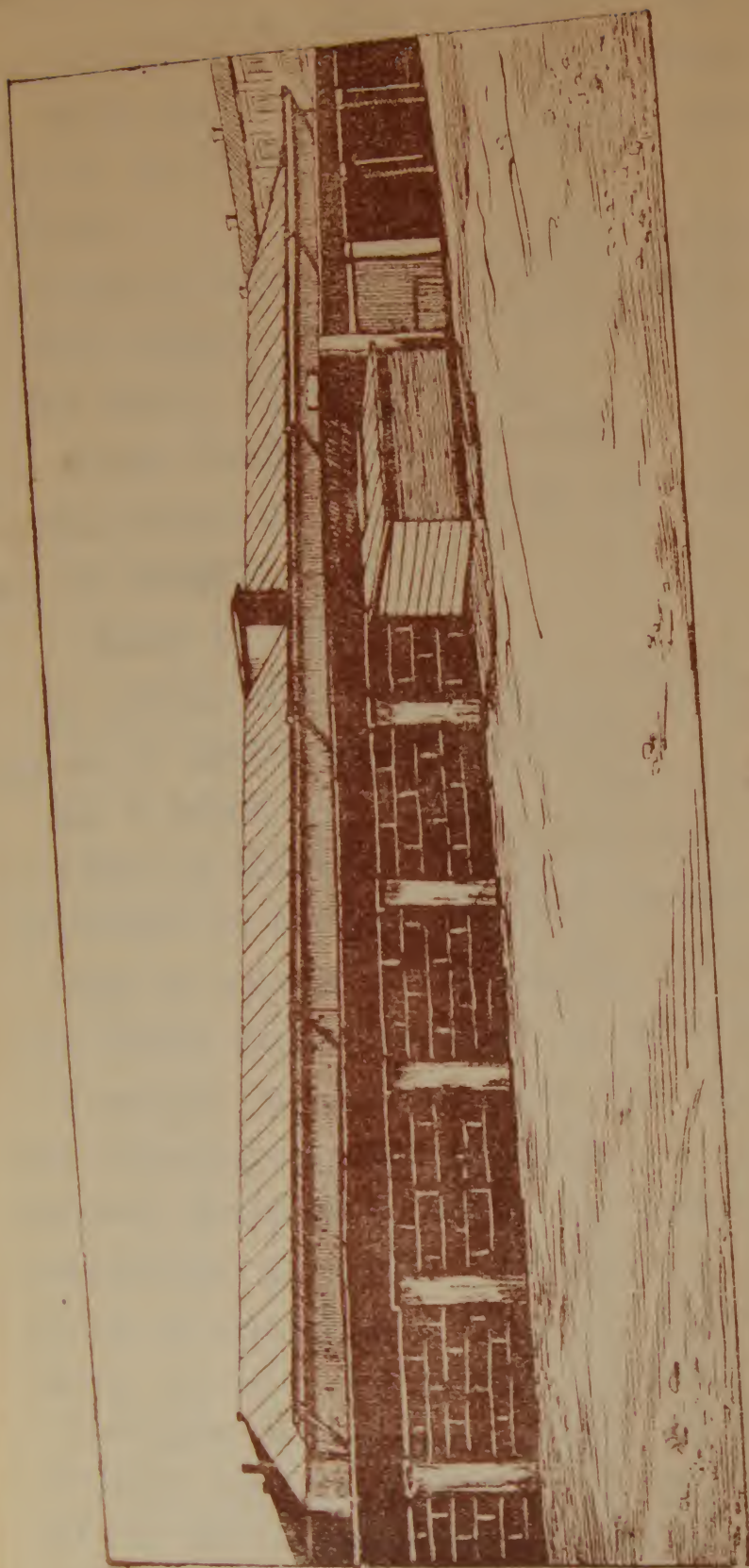
Η αστυνομία έψαχκε πολύ ώρα σ' όλες τις γονίες του σπιτιού κι αφού δεν έβρε τίποτα το ιδιέτερο, αρέσταρε το Σόσο, τον Κότσια Καντελάκι κε τος αδελφός Δαραχβελίτζε. Ο Σιν. Σόσο στεκότανε έρεμα κοντά στο παράθυρο, φύμαρε τσιγάρο κε καθισίχαζε τος σιντρόφους του, λέγοντας πως όλ' αφτά ίνε τιποτένια κε δεν ακσίζουν ιδιέτερι προσοχή**).

Αφτό έγινε στις 5 του Απρίλι του 1902.

Τον κερό που καθότανε ο Στάλιν στι φιλακί, ο Χασίμ

*) Στα χαμιλά μέρη του Αντικάφκας, για να αποφύγουνε τιν ιγρασία, σινιθίζουνε να χτιζουν τα σπιτια πάνω σε απσιλούς πέτρινους στίλους.

**) Όχι πολύ πρίν απ' τι σιλιπσι αστυνομια έκανε άλι μια έρεβνα, σ' ένα απ' τα παράνομα σπιτια σтин πόλι. Τον κερό που στα μπροστινα δομάτια γίνοταν έρεβνα, στ' άλλα δομάτια βρισκονταν κάμποσι εργάτες—επαναστάτες κε μαζί τος ο Σ. Στάλιν. Αμα έμαθαν τον ερχομό τις αστυνομίας κε καταλαβέροντας με τι μπορύσε αφτό να τελιόσι, μερικί εργάτες πρότιναν, όλι τιν ενοχι να τι ρίκουνε πάνω στο Στάλιν. Πάνο σ' αφτό επέμενε κι ο ίδιος ο Στάλιν. Μα η πιο σινιδιτι εργάτες διαμαρτιρίθικαν ενάντια στο τέτιο διάβημα λέγοντας: «Τι ίμαστ' εμεις; Φυστάνια φορουμε κε δεν μπορύμε να γλιτόσουμε τον άνθρωπο που χριάζετε για το κόμα;» Η αστυνομία όμως περιορίστηκε μόνο σтин έρεβνα τον μπροστινόν δοματιόν κε έφίγε. Το γεγονός αφτό έλιζε μόνο τυ τι φιλονικια.

1 φιλακι στο Βατυρ.

ζήτησε επανημιμένα να ξιναντιθί μαζί τυ, μα δεν τον αφίσανε. Πολές φορές ο Στάλιν ίδε απ' το παράθυρο τις κήμαρὰς τυ τον Χασίμ, πυ περιφερότανε ακύραστα γίροστι φιλακί.

Ο Χασίμ μ' όλες τυ τις προσπάθειες δέ μπορούσε να διτο Στάλιν ανάμεσα απ' τα σκοτινὰ παράθυρα τις φιλακίς.

Μιά φορά ο Σόσο τυ φόνακσε.

— Χασίμ, Χασίμ! Πός τα περνὰς;

Τότε μονάχα τον ίδε ο Χασίμ κε, κυνόντας τα χέρια, — τυ απάντισε:

— Καλά, μι φοβάσε!

Κε σταθήκε πολύ όρα ακόμα ο Χασίμ, κυνόντας με συμπονία το κεφάλι τυ στο φιλακιζμένο.

Απ' τι φιλακί τυ Βατύμ το Στάλιν το μεταφέρανε στι φιλακί τις Κυταίδας κε τον κλίσανε εδό στο πρότο απομονιτίριο τις λεγομένις Μεγάλις φιλακίς.

Μετὰ τον ερχομό κι' άλλις ομάδας πολιτικόν καταδίκων, ο σιν. Στάλιν οργάνωσε απεργία τις φιλακίς.

Ι ταραχές στις φιλακές πέραν τόσο μεγάλες διαστάσεις, όστε παρυσιάστικαν ο ισανκελέας, ο νομάρχις κι' άλλι πρύχοντες. Καλέσανε το Στάλιν στην ανάκρισι, όπου αφτός υπερασπίστηκε με μεγάλι σταθερότητα κ' επιμονή τις απετίσις πυ παρυσίασαν ι πολιτικί κατάδικι για την καλιτέρεπισ τις ζοίς στι φιλακί. Ι απετίσις ικανοποιήθικαν: ι φιλακιζμένι μετεφέρθικαν σε μιὰ μεγάλη κήμαρα, τυς επιτράπικε για λογαριασμό τυς να προμιθεφτούν ταχτάδες, για να μίν αναγκάζουντε να πλαγιάζουν στο τσιμεντένιο πάτομα, κ.τ.ρ. κ.τ.ρ.

Στι φιλακί ο σιν. Σταλιν οργάνωσε ομίλυσ κ' έκανε

εξιστιματική δουλιά, εκσιγώντας το πρόγραμμα του κόματος και το πώς πρέπει να οργανώνετε η δουλιά ανάμεσα στους αγρότες. 'Ιστερ' από 17 μινόν φιλάκις, το ειν. Στάλιν τον εκσόρισαν για τρία χρόνια στην Ανατολική Σιβιρία, στο χωριό Νέα Ίδά, στην περιφέρεια του Μπαλαγκάνσκ του νομού Ιρκούτσκ. Το προβόδιζμα του ειν. Στάλιν από τους φιλακιζμένους που μίνανε, μετατραπικε σε νέα διαδίλωση όλων των φιλακιζμένων.

Στην παρανομία του Βατούμ έγινε ιρεμία. Κ' 'ίστερα από το ειν. Σόσο εκσορίστικαν από τον Αντικάφκασο και άλλους καθοδιγίτες του επαναστατικού κινήματος.

Μα η ιρεμία δέ βάσταξε πολύ.

Μετά ένα μίνα πιά, αφού έφτασε στο τόπο τις εκσορίας, το Γενάρι του 1904, ο Στάλιν δραπέτεψε και γίρισε στον Αντικάφκασο, στην παράνομη δουλιά.

Ιστερ' από το σχίζμα στο II σινέδριο του κόματος, ο Στάλιν χωρίς ταλάντεψι, στάθηκε με το μέρος του Λένιν, με το μέρος τον μπολσεβίκον. Και νά εσυ, μιὰ μέρα κσαναφάνικε στο Βατούμ ο ειν. Σόσο φρεμένος στρατιοτικά με το όνομα Κόμπα. Σχεδόν ταφτόχρονα μαζί του έφτασε στο Βατούμ και ο κσακυστός μενσεβίκος Πέτρος — Νόι Ραμίζήλι. Αν και η περισσότερη άπειρη επαναστάτες βρέθηκαν με το μέρος του μενσεβίκου Πέτρου (Νόι), η καλύτερη όμως, η ψιμένη στον αγώνα εργάτες στάθηκαν με το μέρος του Στάλιν.

Ο Σόσο γίριζε στις φάμπρικες και τα εργοστάσια κέ, εκσετάζοντας τις γραμές τις εργατικές τάξεις, παρακολουθούσε με λεπτότητα πώς σε πιά μεριά κλίνει. Μια φορά που ήρθε στο εργοστάσιο του Μαντάσεφ, ο ειν. Σόσο, πλίσιάσε το

μενσεβίικα διατεθειμένο εργάτι Πάβλο Δολιπάτζε κε τον αρότιζε:

— Λιπόν, Πάβλε, κε σί άρχιζες να κρίνις μενσεβίικα;

Ο σιν. Σόσο από μπροστά ακόμα ίχε ακύσι κάτι για τις διαθέσις τυ Πάβλυ.

— Ι περισσότερι απ' τυς σιντρόφους μυ ίν' εκί, γι' αφτό κ' εγό ίμε μαζί τυς.

Ο σιν. Στάλιν κίτακζε με ίχτο τον Δολιπάτζε κε τυ ίπε σκιθροπά:

— Αφτί ι περισσότερι, άς υποθέσουμε, δέν ίνε ι περισσότερι—αφτό εγό συ το λέγο απ' τιν άποψι τις πιότιτας τον επαναστατόν. Γενικά όμως, δέν πιράζι: θάρθι κερός, πυ κε σί ο ίδιος θα καταλάβις — πíos έχι δίκεο κε πíos άδικο.

Ο σιν. Σόσο γίριζε απότομα κε βγίκε απ' το σινεργίο.

Ακόμα πρίν τον ερχομό τυ, ο σιν. Ιλαρίον Δαραχβελίτζε, πυ άκυζε για το σχίζμα τυ κόματος, ρότιζε κάπος το στιχιοθέτι τυ πρίν παράνομου τιπογραφίυ σιν. Γιόργο, τί σκέφτετε αφτός γι' αφτό πυ έγινε στο κόμα.

Ο σιν. Γιόργος τυ απάντιζε:

— Τόρα δέν μπορό ακόμα να συ πό τίποτα, γιατί περιμένο τον ερχομό τυ Σόσο, κι όταν θάρθι αφτός, τότε θα κάνο εκίνο πυ θα μυ πί αφτός, γιατί ίμε βέβεος πος ο Σόσο δέ θα λαθέπει.

Από κίνο τον κερό ο σιν. Στάλιν κσακολύθιζε στον Αντικαφκαςο τιν επαναστατικί τυ δράσι, δύλεψε σтин Τιφλίδα, σтин Κυταίδα, στο Βαχύ, στο Βατύμ, σтин Τσιατύρα, σтин περιφέρια τις Οζυργέτις κε σ' άλλα μέρι. Ο σιν. Στάλιν ίταν ο κριότερος κατίγορος των μενσεβίκων, διεκσάγοντας εκλιρι

πάλι υπέρ τις ιδεολογικής υπεμονίας του μπολσεβικισμού, ενάντια στο μενσεβικισμό.

Ο μπολσεβίκος Γεοργία και ο όλος τον Αντικαφαλα οργανοθήκανε και αναπτυχθήκανε κάτω από την καθοδήγηση του Στάλιν, που και τότε ακόμα ήταν έκδοχος θεωρητικός, εμπνευστής και οργανωτής του μπολσεβικισμού στον Αντικαφαλα.

Στα 1914 κέσπασε ο παγκόσμιος ιμπεριαλιστικός πόλεμος.

Ο γέρο-Χασίμ Σμπέρπα θεόριζε καλύτερα να μεταφερθεί ο κερό του πολέμου στην Απχάζια. Ενκαταλίποντας με την ικογένια του τη γονιά του ο Χασίμ, δεν κέχασε να παραχώσει όλα τα υπάρχοντα του τιπογραφίου στη γιέ, σκεπάζοντάς τα με ιγρό χόμα, έπε στο γιό του:

— Δεν πιράζι, Χεμδί, άς μίνυν όλα εδώ. Ασφαλός, θα χριαστύν ακόμα.

Στο σπίτι του Χασίμ εγκατασταθήκανε στρατιότες. Κάποτε, που αντιλιφθήκανε το φρεσκοσκαμένο χόμα στον κίπο, αποφασίζανε, πως εκεί ίνε κριμένο κάτι, που μπορί νάνε χρήσιμο και γι' αφτός. Πίρανε τα φτιάρια ι στρατιότες και κσεπαραχόσανε τα κομάτια του τιπογραφίου, και βλέποντας πως αφτά δεν έχυνε γι' αφτός κανένα ενδιαφέρον, τα σκορπίσανε στον κίπο.

Έγινε ι επανάσταση. Ο Χασίμ γίριζε στο σπίτι του. Εκκετάζοντας με μέριμνο βλέμα τον παλιό του κίπο, ο Χασίμ έδε σκορπιζμένα κίνα που κάποτε αφτός έκριπσε

τόσο προσεχτικά. Πολύ ώρα έπσακξε ο Χασίμ ανάμεσα στα χορτάρια μαζέβοντας τα διάφορα κομάτια τυ σκορπιζμένу τιπογραφίу. Όταν τα μαζέπξε όλα, όσα βρίке, ε' ένα μέρος ο Χασίμ, φόνακξε το γιό τυ:

— Κίτακξε, Χεμδί! Εσί εκσάπαντος θα θιμάξε τι ιν' αφτά; Αφτά ίνε κίνα πυ βοιθύσανε να γίνι ι επανάστασι. Κρίпста όλα καλά, Χεμδί, κε ας φιλαχτύп έτσι, πυ όταν βλέπο αφτά τα κομάτια τυ σίδερυ, να μπορό να θιμιθό τον αγαπιμένο му Σόσο.

Перевод М. ТРАНТА.

Ответственный редактор Н. ДЕЛАВЕРИ.

Технический редактор ПИЩИК.

Сдано в печать 15/III. Подписано к печати 9/VIII 1936 г.

Об'ем 3 печ. листа, бумага Вишхимск 84×110 см.

Вместимость листа 38 304 п.зн.

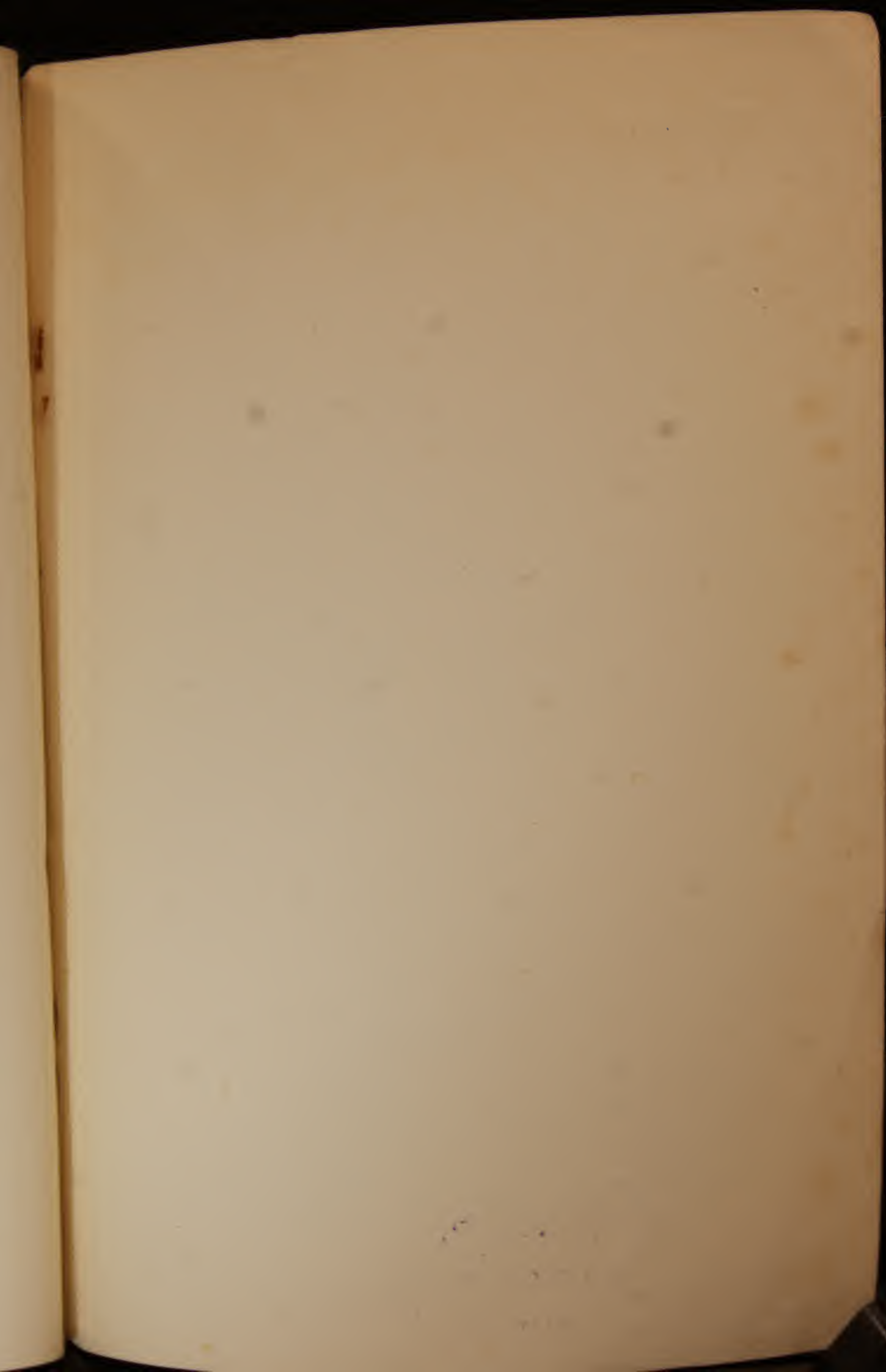
Тираж 2100. Заказ № 1560. Абглавлит № 2049.

Типо-литография Абгиза. Гор. Сухум, ул. Лелина, № 4.

Г. 1987 г.
Акт № 40
Вкладн. л.

Bm-65/6-11

TIMI 75 K.

371

2611/24

D8
1391a

Сталин и Хашим.